

DO SOLUNĚ
A
DO GALATIE

Dva listy sv. Pavla Thessaloničanům
a jeden list Galatům

Podle originálu přeložil a stručně vyložil

DR. JAN HEJČL

V OLOMOUCI LETA PÁNĚ 1933

**Nr. 13.688. IMPRIMATUR. Josephus Vyvlečka,
Praeses a. e. Consistorii. Olomucii die 21. VIII. 1933.**

TABULKA CHRONOLOGIE ŽIVOTA SV. PAVLA.

Pavel se narodil asi r. 2 po Kr.

Odešel na studie do Jerusalema r. 22 (?).

Vrátil se domů ještě před veřejným vystoupením Jana Křtitele r. 27 (?).

Další cesta Pavlova do Jerusalema, kde počal veřejnou činnost r. 32 (?).

Sv. Štěpán ukamenován (Sk. 7, 57n) r. 33 nebo 34.

Obrácení sv. Pavla (Sk. 9, 1-30) r. 34 nebo 35.

První cesta obráceného P. do Jerusalema (Sk. 9, 23; Gal. 1, 17) r. 37.

Druhá cesta do Jerusalema s almužnou (Sk. 11, 27-30) r. 44 (?).

První cesta apoštolská r. 45-49.

(Sk. 13, 4-14, 26.)

Antiochie (Syrská), Seleucie, Salamis (na Kypru), Pafos (tamže), Perge (v Pamfylii), Antiochie (Pisidská), Ikonion, Lystra, Derbe, Lystra, Ikonion, Antiochie (Pisid.), Perge, Attalia, Seleucie, Antiochie.

Třetí cesta Pavlova do Jerusalema (na sněm, Sk. 15, 1-30) r. 49 nebo 50.

Sněm v Jerusalemě r. 49 nebo 50.

Druhá cesta apoštolská r. 49-50 – 52-53.

(Sk. 15, 36-18, 22.)

Antiochie (Syrská), Syrie, Kilikie, Derbe, Lystra, Frygie, Galatie, Troas (v Mysii), Samothrake (ostrov), Neapolis (v Thrakii), Filippy, Amfipolis, Apollonia, Thessalonika, Berea, Athény, Korint (asi od března r. 52 do srpna r. 53).

V Korintě napsal 1 Thes. ke konci r. 52.

V Korintě napsal 2 *Thes.* na počátku r. 53.

Kenchrai, Efesos, Césarea (Palestinská), Jerusalem, Antiochie (kde se zdržel asi od října nebo listopadu r. 53. do března-dubna r. 54).

Třetí cesta apoštolská r. 54-58.

(Sk. 18, 23-22, 14.)

Antlochie (Syrská), Galatie, Frygie, Efesos (od listopadu r. 54 do května-června r. 57) Tam napsán

List *Galatům* ke konci r. 54.

1 list *Korintanům* na jaře r. 57.

V Makedonii pobyl Pavel od května-června do listopadu-pros. r. 57.

V Makedonii, nejspíše ve Filippách na podzim r. 57 napsán *druhý list Kor.*

Řecko, Korint (od listopadu-prosince r. 57 do února-března r. 58).

V Korintě napsán list *Římanům* počátkem r. 58.

Z Korintu do Filipp, kde se Pavel zdržel do 28. března r. 58.

Troas, Assos, Mitylene, Milét, Kós, Rodos, Patara, Tyros, Ptolemais, Césarea, Jerusalem.

V Jerusalemě Pavel zatčen o letnicích r. 58.

Byl uvězněn v *Césarei* od r. 58-60.

Nastoupil cestu do Říma na podzim r. 60.

Přibyl do Říma asi v březnu r. 61.

V této první vazbě římské Pavel napsal čtyři listy: *Fil.*, *Ef.*, *Kol.*, *Filem.*

Pavel z vazby propuštěn r. 63.

Cesta do Španěl a na východ r. 63-66.

Žid., 1 *Tim.*, *Tit.* napsány v ll. 63-65.

2 *Tim.* napsán r. 66 nebo r. 67.

Druhá vazba římská a smrt Pavlova r. 67.

Ostatně viz heslo „*Chronologie biblická*“ ode mne zpracované v Českém slovníku bohovědném V. 266n. Praha 1931.

ÚVOD DO 1 a 2 THES

Kam

V pátek 15. srpna 1930 vyjel jsem v 16 hod. 14 min. z Olomouce vlakem a po 36hodinné jízdě (bez přestávky) přibyl jsem v neděli, dne 17. časně ráno do Soluně uraziv 1476 km. Vystoupiv z vozu zadíval jsem se na širé pláně mořské, jež tu pevnina v polokruhu vroubila a zahloubal jsem se do minulosti zálivu, jenž slul kdysi *Thermský* (t. j. Teplický). Moře, jež se přede mnou mírně vlnilo, pamatuje dobu, kdy po Soluni nebylo ještě ani stopy, kdy se na jeho břehu v těchto místech rozkládala řecká kolonie (jonská? dorská?), jež slula *Thermaj* (Teplice) nejspíše proto, že tu byly nějaké teplé lázně. Dala své jméno zálivu. Tak tomu bylo ještě za velikého krále makedonského, Filipa II. (359-336 před Kr.), jenž sídlil ve městě Pella od Therm nedaleko na severozápad. Brzy po smrti Alexandra Vel. († 323), Filipova syna, stal se r. 316 králem makedonským *Kassandr*. Ten v místech dnešní Soluně založil nové své sídelní město a nazval je podle jména své manželky (sestry Alexandra V.) *Thessaloniké*. Čas odsunul první slabiku a tak zůstalo *Saloniké*, jež bylo všelijak přetvořeno v *Salonique* (francouzské), *Selánik* (turecké) a slovanské *Soluň*. Když byl později (r. 168 před Kr.) makedonský král *Perseus* u Pydny od Římanů poražen, byla Makedonie rozdělena na čtyři menší okresy; hlavním městem jednoho z nich stala se *Thessalonika*. Konečně r. 146 před Kr. po nešťastném povstání Makedonie stala se *římskou provincií*. *Thessalonika-Soluň* ležíc na důležité cestě římské zvané „*Via Egnatiana*“ a podporována jsouc výhodnou polohou při moři, rozkvetla brzy ve velké přístavní, obchodní, lidnaté a zámožné město. To vše přivábilo sem velké množství židů, kteří si tu zřídili také sbor, synagogu. Řečená vojenská i obchodní silnice vedla z *Dyrrhachia* (Drač-Durazzo) při moři Jaderském na východ Illyrií,

Makedonii a jižní Thracii k Hellespontu; byla pokračováním cesty vycházející z Říma na východ (Via Appia) a končící se v malém přístavě italském asi 60 km severozápadně Brundusia (Brindisi), zvaném *Egnatia* nebo *Gnatia* (Torre d' Agnazzo u Fasana); odtud její jméno *Egnatiana*. Spojovala moře Adriatické s mořem Černým a Řím starý s novým t. j. s Konstantinopolí. Po této cestě přišel do Thessaloniky r. 51 nebo 52 na své druhé cestě apoštolské se svým pomocníkem Silou - sv. Pavel. Přišli od východu, z *Filipp*, vzdálených odtud asi 200 km, když byli minuli města *Amfipolis* (dnes vesnice Neokchori, na sever ústí Strymonu - Strumy) a *Apollonii* (dnes Pollina, při jezeře Bolbe). Ubytovali se v domě váženého thessalonického měšťana, žida *Jasona* (zřetěle Ješua Jesus). Pavel podle svého zvyku vešel do synagogy (srv. Sk. 13, 14. 44. 46; 14, 1; 16, 13; Řím 1, 16); tam kázal a „disputoval“, t. j. odpovídal na přednesené námitky. Dokazoval z Písma, že Bůh usoudil, aby Mesiáš trpěl a poté vstal z mrtvých; dovozoval, že tímto Mesiášem není a nebude nikdo jiný nežli *Ježíš*, kterého jim nyní zvěstuje (Sk. 17, 1-3). Tak štípil a tak zaléval Pavel svou vinici po tři soboty v synagoze a po té i mimo synagogu kázaje pohanům; jest pravděpodobný dohad, že se Pavel zdržel v Thessalonice asi dva měsíce. (Sk. 17, 2-10.) Pán provázel práci svého vyvoleného zevně mimořádnými zjevy, a v duších posluchačů hřejivými paprsky své milosti; dával růsti sazenicím Pavlovým. Židů obrátil sice poměrně málo, zato však mnoho proselytů a pohanů, mezi nimiž byly také vznešené místní matrony. Skládala se tedy nová církev thessalonická většinou z bývalých pohanů a pohanek. (Sk. 17, 1 nn.) – Kterak veliký dělník na vinici Páně zde pracoval, líčí sám v 1 Thes. 2, 1-16. Kázal s velikou energií, kterou vážil z důvěry v Boha, pevnější nežli je skála. Nedal se v ní zvíklati nezdarem, který sklídil ve *Filippech*. Kázal s vědomím, že jest od samého Boha pověřen, aby hlásal evangelium. Nekázal ze zisku, ba nežádal ani od svých věřících hmotného zaopatření, ačkoliv na ně právo měl. Pracoval ve dne v noci. Aby si vydělal na živobytí, byl zaměstnán

jako stanařský dělník a volného času použil k práci na své milované misi. Nevystupoval příliš autoritativně, hledaje úcty apoštolovi povinné; choval se něžně a laskavě jako milující matka k dětem. Působil obětavě, nestranně, bezvadně, s napětím všech sil, s hlubokým přesvědčením i s důraznou přesvědčivostí.

Snaha a námaha horlivého vinaře přinesla také ovoce. Došel pochopení, uznání a lásky. Pavel uznává také rád (1 Thes. 1, 2nn) činorodou víru Thessaloničanů, obětavou jejich lásku a vytrvalou naději. Thessaloničtí křesťané stali se vzorem pro celou *Makedonii a Řecko*; z jejich města šířilo se křesťanství daleko široko.

„Pravověrní,“ bigotní židé však pokládali Pavla za odpadlíka, jenž chodí po světě a odvádí své soukmenovce od víry otců. I poštvali městkou luzu, obklíčili Jasonův dům, který Pavla hostil, a chtěli se zmocnit osoby nenáviděného kazatele. Pavel nebyl právě doma. Zatkli tedy pána domu, Jasona, a přivlekli ho s několika jinými „bratry“ (křesťanskými souvěrci) jakožto spoluvinníky na městský úřad, kde Pavla před radními („*politarchy*“) obžalovali. Jako kdysi židé Krista v Jerusalemě. Zpolitisovali jeho činnost. Hlasatelé nového náboženství ruší prý klid v celém světě a přišli nyní také do Thessaloniky, aby tu bouřili. Dopouštějí prý se také velezrady tvrdíce, že Ježíš jest pravý král a nikoliv římský císař. Jason však těšil se ve městě z veliké vážnosti, a proto městská rada, když byl prohlásil a se zaručil, že věrozvěstové nejsou ani kazimírové ani velezrádci, propustila zajaté na svobodu.

Půda však byla pro další úspěšnou práci Pavlovu (a Silovu) tak sopečná, nebezpečná, že křesťané přiměli oba, aby ještě v noci město opustili. Vypravili je do jiného makedonského města, zvaného *Beröa* (dnes *Veria*), vzdáleného asi 80 km na jihozápad od Thessaloniky (Sk. 17, 11). Pavel odebral se hned do tamní synagogy a kázal. Ten, jenž dílu apoštolovu žehnal v Thessalonice, provázel svou milostí námahu apoštolskou také v *Berei*. Mnozí přijali poslušně víru, již hlásal; také nemálo

pohanských vznešených žen i mužů (Sk. 17, 12). Brzy však přišli poslanci židů thessalonických a poštlvali obyvatelstvo Bereje proti věrozvěstům. Proto Pavel se dal přemluvit, aby město opustil. Zástupci nové berejské církve doprovodili svého zakladatele až do *Athén* (17, 13nn). Silas a Timotej (který byl zatím do Bereje přišel) zůstali tam (Sk. 16, 3; 17, 14). Teprve později přišli (či jen sám Timotej?) za ním do Athén. Pavel zdržev se nějakou dobu ve veleměstě a poslav odtud oba jmenované spolupracovníky (či jen Timoteje?) do Makedonie (Timoteje do Thessaloniky, 1 Thes. 3, 6) odebral se sám do *Korintu* (vzdáleného od Athén 70 km). Viz Sk. 18, 1nn. Když byl apoštol ve městě, pověstném mravní nevázaností nějakou dobu pracoval, vrátili se k němu jeho průvodci Silas a Timotej, přinášejíce příznivé zprávy o stavu církví, jež byl Pavel v Makedonii založil (Sk. 18, 5). Pavlovi byly ty zvěsti velmi vítány. Vždyť – i když byl nucen Thessaloničany fysicky opustit, měl je ustavičně na mysli zejména v modlitbách a hledal příležitost, aby je mohl zase spatřit tváří v tvář. Ježto však Pavlovy tužby nemohly se splnit, napsal a poslal (v květnu nebo později) *r. 52 do Thessaloniky list*. Je to první a nejstarší dopis, který od něho máme.

Jako totiž byl kdysi Pavel v Thessalonice pronásledován, tak bylo po jeho odchodu thessalonickým křesťanům trpěti mnoho pro jejich víru v Ježíše Krista. Těšili se, že Pán, až ve své slávě přijde k poslednímu soudu, je odmění. Vžili se do své naděje a útěšné myšlenky, až se domnívali, že Pán přijde již každou chvíli, že jim odplatí již co nevidět vše, co pro Něho byli vytrpěli. S bolestí pozorovali, že někteří „bratři“ umírají, aniž se dočkali příchodu Páně. Vznikla obava, že smrt, jaksi předčasná, bude jim na škodu, ježto se jim podle všeho dostane odměny později nežli těm, kteří se příchodu Kristova ještě za živa dočkají. Byli nad domnělým neštěstím v Pánu zesnulých velmi zarmoucení. Také to bylo apoštolovi zvěstováno. Pavel je proto svým listem těší. Opravuje mylnou domněnku poučením, že mrtví při posledním soudu nebudou nikterak

zkrácení, ale že se jim dostane odměny *současně* s těmi, kteří se příchodu Kristova dožijí. Kdy Pán přijde, nikdo neví. Může přijít hned, může však i přijít později, ano velmi pozdě. Jenom tolik jest jisto, že přijde jako zloděj v noci, náhle (1 Thes. 5, 2) a že tedy je třeba, aby každý křesťan byl každou chvíli na možný příchod Soudcův přichystán. Ježto bylo Pavlovi dopřáno pracovati v Thessalonice jenom krátkou dobu, asi dva měsíce, bylo přirozeně v tamní církvi leccos nedokonalého. To chtěl Pavel zatím listem zlepšiti.

— — — — —

List vykonal své poslání: utišil rozbouřené, ustrašené myslí Thessaloníčanů. Někteří z nich však – škarohlídi – podkládali dopisu duchovního pastýře *svůj* smysl: Pavel prý píše, že den Páně, t. j. poslední soud již nastává, že jest přede dveřmi. Představami, jež vytvořila jejich výstřednost, kazili a znepokojovali také jiné. Někteří z nich vyvodili také důsledky: Nač se namáhati nač pracovati, kdyžžtě Pána lze čekati každou hodinu?

Pavel, starostlivý pastýř, ano duchovní otec thessalonských křesťanů dostal ještě v Korintě zprávy o myšlenkových proudech, jimiž byla vinice jeho zmítána. Napsal tedy a poslal jí r. 53 *druhý list*. Opravuje omyl poukazem na to, že se před příchodem Páně dostaví prve odpad od Boha, bezbožectví ve velikém slohu a objeví se největší a nejmocnější Kristův odpůrce – *Antikrist*. Toho však dosud není.

— — — — —

Byla kdysi vyslovena domněnka, že druhý list Thes. byl napsán *před* prvním (Grotius, Baur, Ewald, I. Weiss, Hadorn, Michaelis). Kdo však nepředpojatě oba listy pročte, shledá, že druhý list, *ostřejší*, předpokládá první *mírnější*. V listě prvním apoštol posílá do Thessaloniky (po svém odchodu tamodtud) *první* zprávy a také dychtivě zprávy od Thessaloníčanů očekává; to by však bylo nesnadno vysvětliti, kdyby jim byl již prve napsal

list. (Viz Cornely-Merk, Introductionis in S. S. II. compendium¹⁰ II. Parisiis 1930. str. 828.)

— — — — —

Ani domněnka Harnackova, že byl 2 Thes. psán a poslán *současně* s 1 Thes., avšak jenom křesťanům ze židovstva, se neosvědčila; přičítá se zprávě Sk. 17, 4nn, že bylo málo židů v Thessalonice, kteří se dali pokřtiti, kdežto Pavel píše 2 Thes. 3, 1, že se evangelium u nich (u židokřesťanů thessalonických?) šíří a oslavuje (*Knabenbauer*, Commentarii in s. Pauli epistolas ad Thess. . . . Parisiis, 1913 str. 19).

— — — — —

Že jest 1 Thes. opravdu dílo apoštola Pavla, proto svědčí tolik a tak závažných svědectví *vnějších* (Irenej, Tertullian, Kliment Alex., Origenes, Marcion, Kánon Muratoriho atd.) i důvodů *vnitřních* (řeč, zásoba slov, sloh pavelský, venkoncem takový, jaký nalézáme v Gal., Kor., Řím.), že jest pravost jeho všeobecně uznávána. Útoky proti ní (Schrader, 1836, Baur) jsou dnes již zastaralé. (Meinertz, Einleitung in das N. T., Paderborn 1933, str. 95n.)

— — — — —

Zato pravost 2 Thes., kterou první počal popíráti r. 1801 J. E. Ch. Schmidt, neuznávají dodnes mnozí protestantští biblisté. Jména jich uvádí Bornemann (Die Thessalonicherbriefe, Göttingen 1894, str. 498-537); z novějších budtež jmenováni H. Holtzmann, W. Wrede, G. Hollmann, Weizsäcker, Wendland, Jülicher-Fascher. Spitta se domníval, že 2 Thes. napsal Timotej z Pavlova rozkazu. Proti tomu pravosti 2 Thes. se zastávají nejen badatelé katoličtí, nýbrž i z novějších protestantských biblistů: Klöpper, Clemen, Zahn, Wohlenberg, Dobschütz, Dibelius, bezmála všichni anglikáni, jako Edwin Hatch a Findlay (viz Bornemann n. u. m.). Tu pravost v nejnovější době skvěle dokázali katolíci J. Wrzöl (Die Echtheit des 2 Thess. v Biblische Studien XIX, 4 (1916)

a *J. Graafen* (Die Echtheit des zweiten Briefes an die Thess. v Neutestamentliche Abhandlungen XIV. 5., 1930).

Stopy 2 Thes. lze pozorovati již ve spisech *Polykarpových*, *Justinových* (Muč.) a v *Didaché* (Nauka apoštolská). Výslovně uvádějí list *Marcion*, *Tertullian*, zlomek *Muratoriho*, *Irenej*, *Klement z Alex.*, *Origenes* a nejstarší biblické překlady. (Doklady podává Meinertz n. u. m. s. 99.)

1 Thes. 5, 2n nepřičí se 2 Thes. 2, 1nn, jak odpůrci pravosti tohoto listu namítají. Na *onom* místě praví sice Pavel, že příchod Ježíšův na soud, „*parusie*“ jest neznám a že se dostaví náhle, kdežto na místě *tomto* udává několik znamení, jež budou nasvědčovati tomu, že „*den Páně*“ se blíží. „*Jako zloděj*“ přikvačí soudný den *na bezbožné*, kteří nebudou předchozích znamení dbáti a které tedy zkáza překvapí (1 Thes. 5, 3); *zbožným* však sluší slovo 5, 4: „*Vy však, bratři, nejste ve tmě, aby ten den jako zloděj vás přepadl.*“ Pavel tu píše venkoncem v duchu řečí Kristových, jež zdůrazňují naši nevědomost o tom, kdy Pán přijde (Mt. 24, 36n; Lk. 21, 34nn), spolu však udávají také známky blízkého posledního soudu (Mt. 24, 32; Lk. 21, 29nn).

Byl-li 2 Thes. napsán brzy po 1 Thes., jak jsme výše poznamenali, jest přirozena úzká souvislost obou listů a závislost druhého na prvním. Měl-li Pavel na mysli blouznivce, kteří si nesprávně vykládali nauku jeho, snadno si vysvětlíme, že v druhém listě píše ostřejším tónem.

Nejbystřejšímu mudrování nadkritiky nepodařilo se ani poněkud udati, tím méně osvětliti úmysl, kterého chtěl dosíci ten, jenž prý 2 Thes. podvrhl (*Steinmann*, Die Briefe an die Thessalonicher . . . Bonn 1918, str. 46n; 3. vyd. Bonn 1923). Nelze si také snadno představit, že by církevní obec thessalonická 30-40 let po smrti Pavlově přijala za pravý pavlovský list-podvrhel, že by jej byla připustila k veřejnému předčítání při bohoslužbě jako list Pavlův a že by jej jako takový také poslala a doporučila jiným církvím! Tím méně lze věriti, že

církev soluňská přijala 2 Thes. jakožto list od Pavla jí napsaný, kdyby jej byla jí poslala některá jiná církev (snad z Asie)!

Komentáře katol. i protest. k oběma Thes. udává kniha *Knabenbauerova, Steinmannova, Meinertzova* výše jmenovaná.

Sušilův výklad listů Soluňanům jest obsažen v „Listové sv. Pavla apoštola“ II. Praha 1871, str. 233-290. – Z našinců vydal *Pánek* v Řezně r. 1886: „Commentarius in duas epistolas B. Pauli ad Thessalonicenses“ a *dr. Eduard Dominik*: „Sv. apoštola Pavla dva listy k Soluňanům“, Olomouc 1913. *Sýkorův* překlad a výklad zabírá Bible česká II. 2, Praha 1923, str. 167-180.

PRVNÍ LIST

SV. PAVLA THESSALONICANŮM

(SOLUŇANŮM)

Adresa (1, 1).

**Pavel, Silván a Timotej
církvi Thessalonické
v Bohu Otci a Pánu Ježíši Kristu (shromážděné):
Milost vám a pokoj!**

1, 1. Vroucí díky Bohu za milosti Pavlovi a Thessalonickým prokázané (1, 2–10).

(Pavel děkuje Bohu za to, že Thes. byli povoláni a vyvoleni ke křesťanství (v. 4.), vzpomíná vděčně na to, kterak Pán provázel jeho misijní činnost v Thessalonice zázraky a milodary (v. 5.), kterak působil svou milostí na srdce Thessaloničanů, že Pavla a slovo jeho ochotně přijali (v. 6. 9.), jaký obrat nastal v jejich duších (v. 10.), jakou víru, naději a lásku svým křesťanským životem dokazují (v. 2. 3.) a že jejich křesťanský život jest všady chválen (v. 8n) a brán za vzor (v. 7.).

2 Děkujeme Bohu vždycky za vás všechny vzpo-
3 mínající vás na svých modlitbách. Bez ustání vzpo-
 mínáme před Bohem a Otcem naším na vaši činnou
 víru, obětavou lásku a vytrvalou naději v Pána na-
 šeho Ježíše Krista.

4 Máme také v paměti, bratři od Boha milovaní,
5 vaše vyvolení. Vždyť evangelia našeho nedostalo
 se vám pouhým slovem, nýbrž i mocí a Duchem
 svatým, jakož i hojnou přesvědčivostí. Víte zajisté,
 kterak jsme vystoupili mezi vámi pro vás!

6 Stali jste se také napodobiteli nás i Pána při-
 javše slovo (Boží) v mnohém soužení s radostí
7 Ducha svatého, a tak jste vzorem všem věřícím
 v Makedonii a v Acháji.

8 Ano, od vás rozhlaholilo se slovo Páně; nejen
po Makedonii a Acháji, nýbrž i po všech místech
rozešla se (zpráva o) vaší víře v Boha. Proto není
9 nám třeba (o tom) něco mluvit. Vypravují lidé
sami o nás, jakého přijetí se nám dostalo u vás a
kterak jste se obrátili k Bohu od model, abyste
10 sloužili Bohu živému a pravému, a očekávali Syna
jeho s nebes. Toho, jež vzkřísil z mrtvých: Ježíše,
Vysvoboditele našeho od (Božího) hněvu, jenž se
blíží.

2. Pavel vzpomíná vděčně, jak ho Bůh vedl, když počal v Thessalonice pracovat (2, 1–12)

(Byl sice neuspěchy ve Filippech skleslý na mysli, avšak Bůh jej vzpružil, že vystupoval neohroženě (v. 1n). Budil v něm úmysly šlechetné (3–6), nežiřtnost a lásku (v. 7n 10–12.), vytrvalost v práci (v. 9.). Slova Pavlovy vděčnosti stávají se obranou proti podezřívavým odpůrcům.)

2,1 Sami zajisté víte, bratři, že naše vystoupení u vás
2 nebylo chabé. Ačkoli jsme prve trpěli a pohanění
byli – jak víte – ve Filippech, přece jsme se vzpru-
žili (důvěrou) v našeho Boha, abychom hlásali vám
3 evangelium Boží s mnohými zápasy. Naše kázání
totiž (neplyne) z bludu ani z nekalého úmyslu ani
4 ze lsti. Ale jak jsme za hodné uznání od Boha, aby
nám svěřeno bylo evangelium, tak mluvíme: ne
abychom se lidem zalíbili, nýbrž Bohu, jenž zkoumá
5 naše srdce. Vždyť jsme nikdy nevystoupili s řečí
podlebnou – jak víte – ani se zastřenou ziřtností
6 – Bůh je svědek – aniž jsme hledali slávy lidské
7 ani od vás ani od jiných. Mohli jsme sice na obtíž

býti (vám) jakožto Kristovi apoštolé; avšak stali jsme se laskavými mezi vámi jako (když) matka
 8 chová své dítky. Tak (láskou) po vás dychtíce byli jsme ochotni sděliti se s vámi nejen o Boží evangelium, nýbrž i o své duše; protože jste se stali
 9 nám milými. Pamatujete se zajisté, bratří, na naši únavnou námahu: ve dne v noci jsme pracovali, abychom nebyli nikomu z vás na obtíž. (Tak) ká-
 10 zali jsme vám Boží evangelium! Vy jste (toho) svědky i Bůh, jak svatě, spravedlivě a bezvadně
 11 věnovali jsme se vám, kteří jste uvěřili. Vždyť víte, kterak jsme jednoho každého z vás – jak otec své
 12 děti – napomínali, povzbuzovali a zapřisahali, abyste žili hodně Boha, jenž vás volá do svého slavného království.

3. Díky Bohu za požehnání, kterým provázel Pavlovo kázání v Thessalonice (2, 13–16).

13 Proto také my děkujeme Bohu bez ustání za to, že – když se vám dostalo slova Božího, od nás hlásaného – že jste je přijali ne jako slovo lidské, nýbrž – jak v pravdě jest – jako slovo Boží; a ono
 14 jeví se také činy ve vás, kteří věříte. Neboť vy, bratři, stali jste se napodobiteli církví Božích, které jsou v Judsku v Kristu Ježíši (shromážděné), protože jste i vy utrpěli od svých soukmenovců totéž,
 15 jak i oni od židů. Ti totiž zabili dokonce i Pána Ježíše a proroky, nás pak pronásledovali; Bohu
 16 se nezalibují a na všechny lidi nevraží. Brání nám totiž kázati pohanům, aby spaseni byli; tím ustavičně dovršují míru svých hříchů; na konec však přijde na ně (Boží) hněv!

4. Pavel vděčně připomíná, jakou lásku mu Bůh dal k Thessaloničanům (2, 17–3, 13).

- 17 My pak, bratři, odloučení byvše od vás na krátkou dobu tělem – nikoli srdcem – vynasnažili jsme se tím více s velikou touhou, abychom spatřili vaši tvář. Proto jsme si umínili opět a zase, že přijdeme k vám – já totiž, Pavel – ale překazil nám to satan.
- 18 Neboť kdo jest naše naděje, radost neb věnec slávy před Pánem našim Ježíšem Kristem, až přijde? Ne-li také vy? Ano, vy jste sláva naše i radost.
- 3, 1 Protonemohli jsme toho déle nésti, i rozhodli jsme se, že zůstaneme v Athénách opuštěni a poslali jsme (k vám) Timoteje, svého bratra a služebníka Božího v evangeliu Kristově, by vás utvrdil a povzbudil ve vaší víře, aby se nikdo nekolísal v těchto souženích. Vždyť sami víte, že k tomu jsme určeni; neboť když jsme byli u vás, předpovídali jsme vám, že nám (nutno) bude trpěti; a tak se i stalo, jak víte.
- 5 Protož i já nemohl jsem toho déle nésti i poslal jsem (k vám), bych poznal vaši víru, zdali snad nepokusil se o vás pokušitel a nepřijde-li na zmar naše práce.
- 6 Nyní však přišel k nám od vás Timotej a přinesl nám radostnou zprávu o vaší víře a lásce; také o tom, že nás máte ustavičně v blahé paměti a že si přejete nás uzříti, jak i my vás. Proto jsme se potěšili, bratři, z vás – při veškeré bídě a úzkosti své – vaší věrou; nyní zajisté ožijeme, stojíte-li vy (pevně) v Pánu. Ano, jaké díky můžeme vzdáti z vás Bohu za všecku radost, kterou máme pro vás před svým Bohem?
- 10 Ve dne v noci co nejvroucněji se modlíme, bychom uzřeli vaši tvář a dovršili, co chybí vaší víře.
- 11 On, Bůh i Otec náš a Pán náš Ježíš uprav cestu naši k vám!

- 12 Vám pak dej Pán víc a víc oplýváti láskou k sobě
vespolek i ke všem, jak i my (jí oplýváme) k vám;
13 kéž dá síly vašim srdcím, abyste byli bez úhony ve
svatosti před Bohem a Otcem naším, až přijde Pán
Ježíš Kristus se všemi svatými svými.

5. *Vystříhejte se zlého a činite dobré (4, 1–8).*

- 4,1 Zbývá, bratři, abych vás prosila zapřisahal v Pánu
Ježíši: Jak jste slyšeli od nás, kterak jest vám cho-
vati se a zalibovati Bohu, a jak se také chováte –
(v tom) buďte vždy dokonalejší!
2 Vždyť víte, které příkazy jsme vám dali skrze
3 Pána Ježíše. Ano, to jest vůle Boží – posvěcení
4 vaše: Abyste se zdržovali smilstva. Aby uměl každý
z vás ovládati svou nádobu ve svatosti a počest-
5 nosti – nikoli ve vášnivě chlipnosti jak i pohané,
6 kteří neznají Boha. A nikdo aby nezkracoval a ne-
podváděl v jednání bratra svého. Neboť mstitelem
toho všeho jest Pán, jak jsme vám prve řekli a (vás)
zapřisáhli.
7 Nepovolal nás totiž Bůh k nečistotě, nýbrž ke
8 svatosti. Proto kdo (tím povoláním) pohrdá, nepo-
hrdá člověkem, nýbrž Bohem; Tím, jenž do vás
dává také svatého Ducha svého.

6. *Milujte se po bratrsku (4, 9–12).*

- 9 O lásce bratrské nepotřebujete, abych vám psal,
neboť sami jste naučení od Boha milovati se ve-
10 spolek; vždyť to také činíte vůči všem bratrům,
těm, kteří jsou v celé Makedonii.
Prosíme vás však, bratři, buďte (v tom vždy)
11 dokonalejší! Pokládejte za svou čest žíti v pokoji,
starati se o sebe, a pracovati rukama svýma

12 – jak jsme vám přikázali – byste žili čestně před těmi, kteří jsou venku, a nikoho abyste nepotřebovali.

7. Křesťané, kteří se dočkají zaživa soudného dne, nebudou mítí přednosti proti těm, kteří před ním zemrou (4, 13–18).

13 Nemáme však, byste byli v nevědomosti, bratři, o těch, kteří zesnuli, abyste se nermoutili (pro ně) jak ostatní, kteří nemají naděje.

14 Věříme-li totiž, že Ježíš umřel a vstal z mrtvých, (jest nám i věriti, že) Bůh také v Ježíši zesnulé přivede (spolu) s Ním. Ano, toto vám pravíme podle slova Páně:

My, kteří jsme na živu, kteří jsme zůstaveni na příchod Páně, nepředejdeme těch, kteří zesnuli. 16 Neboť Pán sám – až bude dán rozkaz, až zazní hlas archandělův a polnice Boží – sestoupí s nebe 17 a v Kristu zemřelí vstanou nejprve. Poté my, kteří jsme na živu, kteří jsme zůstaveni, spolu s nimi budeme uchvázeni v oblacích Pánu vstříc do vzduchu, a tak vždycky s Pánem budeme.

18 Těšte se tedy vespolek těmito slovy.

8. Kdy Pán na soud přijde, jest neznámo (5, 1–11).

5,1 O dobách však a časech, bratři, nepotřebujete, 2 aby vám bylo psáno. Vždyť sami dobře víte, že den 3 Páně jako zloděj v noci – tak přijde. Když budou lidé říkati: „Jest pokoj a bezpečí“, tehdy náhlá na

ně dolehne záhuba – jako bolest na rodičku – a nebudou moci uniknouti.

- 4 Vy však, bratři, nejste ve tmě, aby ten den jako
5 zloděj vás přepadl. Vždyť vy všichni jste synové
světla, synové dne; nepatříme ani noci ani tmě.
6 Nuže tedy, nespěme jak ostatní, nýbrž bděme a
7 budme střízliví. Ti totiž, kteří spí, v noci spí, a ti,
kteří se opíjejí, v noci se opíjejí.
8 My však, kteří patříme dni, budme střízliví;
oblecme pancíř víry a lásky, jakož i přílbu naděje
9 v spásu. Vždyť neurčil nás Bůh k tomu, aby se
(na nás) hněval, nýbrž k tomu, abychom si získali
10 spásu skrze Pána našeho Ježíše Krista. Ten zemřel
za nás, bychom žili spolu s Ním, ať bdíme ať spíme.
11 Proto potěšujte se vespolek, a vzdělávejte druh
druha, jak (to) i činíte.

9. Žijte, jak se líbí Bohu (5, 12–24).

- 12 Prosíme vás, bratři, mějte uznání pro ty, kteří
pracují mezi vámi, jsou vašimi představenými v Pánu
13 a napomínají vás; važte si jich vysoce v lásce pro
jejich dílo, mějte pokoj s nimi.
14 Napomínáme vás, bratři: kárejte neukázněné,
povzbuzujte malomyslné, ujímejte se slabých, sho-
vívaví buďte ke všem.
15 Hleďte, ať nikdo nikomu zlým za zlé nesplácí,
ale vždycky usilujte o to, co jest dobré pro vás
vespolek i pro všechny.
16, 17 Vždycky se radujte, bez ustání se modlete, ve
18 všem buďte vděční; neboť to chce Bůh v Kristu
Ježíši od vás.
19, 20 Ducha neuhášejte, proroctvými nepohrdejte, vše-
21, 22 cko zkoušejte; co dobré jest, toho se držte, co jest
jakkoli zlé, toho se zdržujte.

- 23 Sám pak Bůh pokoje, posvětiž vás dokonale, aby
váš duch i duše i tělo zachováno bylo venkoncem
bez úhony pro příchod Pána našeho Ježíše Krista.
24 Věrný je Ten, jenž vás povolal, On to také splní.

Závěr (5, 25–28).

- 25 Bratři, modlete se i za nás!
26 Pozdravte všechny bratry svatým polibkem!
27 Zapřisahám vás skrze Pána, aby tento list byl
přečten všem bratřím.
28 Milost Pána našeho Ježíše Krista (buď) s vámi!

POZNÁMKY K 1 THES.

1, 1. Bůh *Otec* pro zásluhy *Ježíše Krista* řídil kroky Pavla a spolupracovníků jeho (*Silvána* a *Timoteje*) do *Thessaloniky*, pohnul četné občany, zejména z pohanstva, že přijali křesťanství, spojili se v křesťanskou obec, kterou týž Bůh dosud milostivě také zachovával.

V. 2. „*Děkujeme*“, já a pomocníci moji (v. 1.).

V. 3. „*bez ustání*“, Vulg. vztahuje k v. 2. – „*před Bohem*“, na modlitbách (v. 2). – O kvetoucím stavu církve thessalonické přinesl Pavlovi zprávy *Timotej* (níže 3, 6). – „*naděje*“, že Pán přijde k poslednímu soudu a vezme své věřící s sebou do věčné slávy; tím přestanou jejich pronásledování a jiná trápení.

V. 4. „*vyvolení*“ k přijetí křesťanství a ke štěstí, jež přináší. Srv. 1 Kor. 1, 2 7n.; Ef. 1, 4. Sv. Pavel má ustavičně vděčně na mysli počátky svého působení v Thessalonice a jeho výsledky.

V. 5. Kázání Pavlovo nebyl pouhý zvuk; Bůh mu dodával moci, přesvědčivosti, provázel je svou milostí, která pohnula posluchače k přijetí křtu (Řím. 1, 6; 1 Kor. 2, 4n; 4, 20).

V. 6. „*napodobiteli*“ = následovníky. – „*v soužení*“ = v nenávisti a v pronásledování; viz níže 2, 14; Sk. 17, 8. – Ovoce Ducha sv. jest *radost* (Gal. 5, 22). – Napodobili, následovali Pána, jenž pro své slovo Boží *trpěl* a umřel.

V. 7. V „*Makedonii*“ staré, t. j. v Epiru, Illyrii a Thessalii. – „*Adiáji*“, = v Heladě a Peloponesu.

V. 8. „*rozhlaholilo se*“ a hlaholí dosud jako zvuk polnice. – Thessalonika udržovala čilé styky obchodní se všemi krajinami staré Makedonie; středisko obchodu stalo se střediskem křesťanství. – „*víra*“ = chvalitebná pověst o ní.

V. 9. „*lidé*“, kteří k Pavlovi se všech stran přicházejí, blahopřejí mu k výsledkům jeho činnosti v Thessalonice. – „*kterak*“ upřímně, oddaně atd.

V. 10. „*živému a pravému*“, jako již Dt. 5, 26; Jos. 3, 10; 1 Král. 17, 26. 36. atd. – Srv. Sk. 17, 3. – „*hněvu*“ = soudu a trestu. Srv. Řím. 1, 18; 2, 5. 9; 5, 9. atd.

2, 1n. navazuje na 1, 5. – „*chabé*“, mdlé, malátné, nedůvěřivé pro nezdary ve Filippech. – Srv. Fil. 1, 30; Sk. 16, 22. – K „*zápasům*“ patřila také modlitba za pomoc Boží (Srv. 1 Kor. 9, 25; Řím. 15, 30; Kol. 1, 29; 2, 1; 4, 12 (Steinmann)).

V. 3. Za dob Pavlových potulovali se po městech kočovní učitelé, filosofové, kteří prodávali svou „*vědu*“ za čest a za peníze; aby se jim obého dostalo, snažili se svým posluchačům zalíbiti, nevybírajíce si v prostředcích k tomu.

V. 4. Tím způsobem a za tím účelem, za kterým nás Bůh vyvolil a za hodné uznal kázání evangelia – mluvíme (Tomáš Akv., Knabenbauer) 1 Tim. 6, 5; Tit. 1, 11.

V. 7. „*na obtíž býti*“, žádající od vás výživy (v. 5) a projevy úcty apoštolovi povinné (v. 6). – *něžnými* = laskavými; Pavel nevystupoval s autoritou apoštola, nýbrž s laskavostí matky.

V. 8. „*duše*“ = bytosti = sebe. „Jako matka na svém dítěti lpí, po něm touží a jako jest hotova s mlékem mateřským věnovati mu sebe samu, svou bytost i podstatu, tak i Pavel . . . (Gutjahr). Srv. Gal. 4, 19; 1 Kor. 3, 2.

V. 9. „*pracovali*“ = provozovali svou stanařskou živnost, abychom nebyli nuceni žádati výživy od svých posluchačů. Viz Sk. 18, 3; 1 Kor. 4, 12.

V. 10. „*svatě*“, s úctou k Bohu, „*spravedlivě*“ = nestranně.

V. 13. „*Proto*“, že činnost naše u vás byla provázena Božím požehnáním (v. 1–12). Navazuje na 1, 2.

V. 14. „*v Judsku*“ = v Palestině. – „*soukmenovců*“ = spoluobčanů (pohanských), – „*od židů*“, kteří křesťanství zatvrzele odmítali a jeho stoupence pronásledovali. Srv. Sk. 8, 1nn; 9, 1nn; 12, 1nn.

V. 15. Tutéž výtku činí Petr (Sk. 2, 23; 3, 15), Štěpán (tamže 7, 52), i sám Pavel (tamže 13, 28). Viz i Mt. 21, 35; 23, 31. 34; Mk. 12, 5; Lk. 11, 47; 3 Král. 19, 10. 14; Jer. 2, 30; 26, 23. atd. – Kterak byl Pavel pronásledován od židů, viz Sk. 9, 23 a 2 Kor. 11, 32; Sk. 13, 50; 14, 2. 5. 18; 17, 5. 13; 18, 6. – „*nezalibují*“ = nedbají, by se zalíbili.

V. 16. Viz Sk. 13, 45; 14, 2. 18. atd. viz v. 15. výše. – „*hněv*“ srv. Řím. 1, 18; 2, 5. 8; Ef. 5, 6; Mt. 22, 7; Lk. 14, 21. – „*přijde*“ tak jistě, jakoby byl již tu; proto Pavel užívá času minulého: „*přišel*“.

V. 17. „*odloučení*“, jako rodiče vzdálení od milovaných dětí. – „*satan*“, nepřítel spásy lidské. Srv. 1 Kor. 7, 5; Lk. 22, 3; Jan 13, 2.

V. 19. Apoštol doufá, že v den soudný dojde odměny za to, co pro Thessaloničany vykonal; v tom smyslu jsou jeho „*naděje*“. Srv. Fil. 2, 16; 4, 1. – Ta odměna mu bude „*radostí a věncem*“ (korunou) slávy. Srv. Dn. 12, 3.

3, 1. „*Proto*“, že jsme po vás prahli, že jsme se opět a zase pokoušeli dostati se k vám, že je přítomnost naše pro vás žádoucí a že nám kyne odměna za práce apoštolské (2, 17–19). Pavel náhradou za sebe posílá Timoteje. – „*opuštění*“, od milovaného spolupracovníka. Viz úvod.

V. 2. „*bratra*“ = spolupracovníka.

V. 3. „*neviklal*“, nedávaje se másti nebo zastrašovati. – „*v souženích*“ Pavlových. – „*to*“ soužení.

V. 5. Pavel vrací se k 3, 1.

V. 8. „*státi*“ a nekolísati se. – Pavel pokládal by odpad věřících za svou smrt; vytrvalost jejich pokládá za svůj život (Jan Zlat.).

V. 9. Pavel má tak velikou radost z Thessaloničanů, že nemůže za ni ani náležitě Bohu *poděkovati*.

V. 13. Viz Zach. 14, 5; Mt. 16, 27; 24, 31; 25, 31. atd.

4, 1. Pavel napomíná na základě zpráv, jež mu byl Timotej o stavu církve v Thessalonice přinesl. – „Nikdo není dokonalým, kdo netouží dokonalejším býti“ (Sušil).

V. 2. „*skrze P. J.*“ = jménem a mocí J. K. jakožto jeho vyslanec a zmocněnec.

V. 3. „*posvěcení*“ = zasvěcovati se Bohu veškerým životem; to předpokládá odříkati se světa. Srv. Řím. 6, 19. 22; 1 Kor. 1, 30; 2 Sol. 2, 12.

V. 4. „*svou nádobu*“ = své tělo. Jiní vidí v „*nádobě*“ manželku se zřetelem na 1 Kor. 7, 2. 9; Příis. 5, 15 (LXX);

1 Petr 3, 7; podle Knabenbauera a Steinmanna bylo by překládati: „*aby dovedl každý z vás opatřiti si manželku...*“ jako kdysi Tobjáš (Tob. 8, 4. 9).

V. 7. Bůh nás „*povolal*“ (a vyvolil) ke křesťanství, do svého království. Srv. 2, 12.

V. 8. „*tím povoláním*“ nebo „*těmi příkazy*“, o nichž se zmínil v. 2. výše. – „*člověkem*“, který je Božím jménem předkládá. Srv. Lk. 10, 16; Mt. 10, 40; Jan 13, 20. – „*dává Ducha sv.*“ jako Řím. 5, 5; 1 Kor. 6, 19.

V. 9. „*naučení*“ a spolu vedení Duchem sv., jenž ve vás přebývá (Is. 54, 13; Jer. 31, 34). Viz Jan 6, 45; 1 Jan 2, 20.

V. 11. Viz Sk. 18, 3; 20, 34; 1 Kor. 4, 12; 9, 15–19. – „*venku*“ = mimo církve jsou pohané a židé.

V. 12. Soběstačnost doporučuje též Řím. 13, 8.

V. 13. (= Vulg. 12). Timotej přinesl asi Pavlovi zprávu že Thessaloničtí (křesťané) velmi truchlí nad svými souvěrci, kteří zemřeli nedočkavše se slavného a pro spravedlivé radostného příchodu Kristova na poslední soud; domnívali se *mylně*, že to jest a bude pro ně nevýhoda, škoda proti těm, kteří se příchodu Ježíšova dožijí. Viz úvod. – „*ostatní, kteří nemají naděje*“ ve slavné vzkříšení a nový život věčně blažený. Srv. Ef. 2, 12.

V. 14. (= Vulg. 13). Věřící, údy těla, jehož hlavou je Kristus, činí s Ním jeden celek (1 Kor. 11, 3; Ef. 1, 22; Fil. 3, 10n; Kol. 1, 18). Vstal-li tedy z mrtvých Kristus, hlava, vstanou s ním také údy jeho, věřící (1 Kor. 6, 14; Řím. 8, 11; 1 Kor., 15, 12n). – Bůh „*přivede*“ a shromáždí z mrtvých vstalé „*s Ním*“ (= s Kristem); viz Mt. 24, 31; Mk. 13, 27. – Zesnulí „*v Ježíši*“, doslovně: „*skrze Ježíše*“ = v živé víře v Něho.

V. 15. (= Vulg. 14). „*nepředejdeme*“ = nedojdeme slávy věčné *dříve* nežli zemřelí. Pavel mluví velmi živě a počítá s *možností*, kdyby snad Kristus přišel ještě za jeho života; nelze však ze slov jeho vyvozovati přesvědčení nebo nauku, že skutečně přijde pokud Pavel ještě žije. (Níže 5, 1–11; 2 Thes. 2, 3. 5; Mk. 13, 32). – „*slovo Páně*“ = zjevení Boží.

V. 16. (= Vulg. 15). „*rozkaz*“: Vstaňte! – „*archandělův*“ a andělů podle Mt. 16, 27; 24, 31; Mk. 8, 38; 13, 26;

Lk. 9, 26; 21, 27; Sk. 1, 11. – „*rozkaz*“, „*hlas*“ a „*polnice*“ znamená jedinou výzvu nebo znamení Boží, aby všichni vstali z mrtvých (Kornel van Steen, Knabenbauer).

V. 17. (= Vulg. 16). Viz Sk. 1, 12; Dn. 7, 13; Mk. 13, 26; 14, 62.

V. 18. (= Vulg. 17). „*Těšte se*“ a netrudchlete (výše v. 13). Srv. 1 Kor. 15, 51: „*všichni nezemřeme, ale všichni budeme proměnění*“ (podle řeckého znění).

5, 1. Viz Dn. 2, 21 (LXX); Moudr. 8, 8; Sk. 1, 7; Mt. 24, 36; Mk. 13, 32.

V. 2. „*den Páně*“ = den soudu (Is. 2, 12; 13, 6; Joel. 1, 15; 2, 11 atd.). – „*jako zloděj*“ srv. Mt. 24, 43; Lk. 12, 39; Mk. 13, 33; Zjev. 3, 3; 2 Petr 3, 10.

V. 3. Srv. Jer. 6, 14; 8, 11; Ez. 13, 10; Mt. 24, 37; Lk. 17, 26. – „*na ně*“ = na nevěrce a hříšné křesťany. – Porodní bolesti znamenávají u proroků veliké svízele a úzkosti (Is. 13, 8; Jer. 6, 24; 13, 21; 22, 23; 50, 43; Os. 13, 13; Mich. 4, 9).

V. 5. „*syn (člověk) světla*“ = hebraismus, znamenající křesťana světlem víry, milosti a mravnosti křesťanské *prozářeného* a to „*světlo*“ také *vyzařujícího*. Lk. 16, 8; Ef. 2, 2n; 5, 6. 8; Kol. 3, 6.

V. 6. „*ostatní*“, synové (lidé) tmy a noci (Ef. 5, 14); jsou to popředně pohané jako výše 4, 12. – „*střízliví*“ = majíce jasnou mysl, neopojenou a nezaslepenou žádnou náruživostí. (Is. 28, 1. 7; 29, 9; 51, 21; Jer. 13, 13; 23, 9; Ez. 23, 33; Řím. 13, 13; 1 Petr 5, 8.)

V. 8. To jsou zbraně „*světla*“. Řím 13, 12 (2 Kor. 6, 7; 10, 4; Ef. 6, 11). Viz i Is. 59, 17; Moudr. 5, 19.

V. 9. „*aby se hněval*“, t. j. pokutoval a zatratil. Viz výše 1, 10; 5, 3; Řím 2, 5; 5, 9.

V. 10. Srv. Gal. 1, 4; 2, 20; Řím. 5, 9n. – „*ať bdíme*“ = ať se dožijeme příchodu Páně; „*ať spíme*“ = ať zemřeme před ním.

V. 11. Srv. výše 4, 13. – „*vzdělávejte*“, jako 1 Kor. 3, 16; 6, 19; 2 Kor. 6, 16; Ef. 2, 21.

V. 14. „*slabých*“ u víře (Řím. 14, 1n; 1 Kor. 8, 7. 11).

V. 15. Viz Řím. 12, 17; Mt. 5, 39. 44; 1 Petr 3, 9. Zlé

dlužno spláceti dobrým: Řím. 12, 14; 1 Kor. 4, 12; 1 Petr 3, 9.

V. 16. Srv. Mt. 5, 12; Lk. 6, 23; Jan 16, 22; Sk. 5, 41; 13, 52. atd.

V. 17. „*ve všem*“ i za vše, štěstí i neštěstí.

V. 18. „*to*“ = radost, modlitba (v. 16) a díky (v. 17).
– „*to dce Bůh*“, jak nám oznámil Ježíš Kristus.

V. 19. „*Ducha*“ a jeho charismatické (záračné) působení (1 Kor. hl. 13n). Bývá znázorněno „*ohněm*“ (Mt. 3, 11; Lk. 3, 16; Sk. 2, 3). Nemají tento oheň „*zhášeti*“, působení Ducha sv. překážeti neb je dokonce ničiti.

V. 20. O „*prorocství*“ srv. 1 Kor. 4, 3. 24n.

V. 21. O zkoušení a tříbení duchů mluví 1 Jan 4, 1.

V. 23. „*pokoj*“ = blaho a štěstí mesiášské. – „*duch*“ = dary Ducha sv., jeho život a působení v člověku, zejména *posvěcující milost*.

V. 24. „*splní*“ to, co počal, když vás povolal ke křesťanské víře; bude vás provázeti *slíbenou pomocí* (1 Kor. 1, 9).

V. 25. Podobně Řím. 15, 30; Ef. 6, 19; Fil. 1, 19; Kol. 4, 3.

V. 26. Řím. 16, 16; 1 Kor. 16, 20; 2 Kor. 13, 12; 1 Petr 5, 14.

DRUHÝ LIST

SV. PAVLA THESSALONIČANŮM

(SOLUŇANŮM)

Adresa (1, 1n).

- 1,1 Pavel, Silván a Timotej
 církví Thessalonické
 v Bohu, Otci našem a Pánu Ježíši Kristu
 (shromážděné):
 2 Milost vám a pokoj od Boha Otce a Pana Ježíše Krista!

1. Vstup (1, 3-12).

Bůh zachoval Thessaloničanům ve všelijakých protivenstvích víru, naději a vytrvalost; zasluhuje za to díky (1, 3n). Thessaloničtí dojdou za to odměny, až Pán přijde (1, 5-10). Pavel bude se modlití, aby Bůh v Thessalonice milostivě dokonal, co byl počal (1, 11n).

- 3 Třeba jest, abychom děkovali Bohu vždycky
 z vás, bratři, jak se sluší, (za to), že víra vaše vel-
 mi se vzмáhá a vzájemná láska jednoho každého
 4 z vás se množí. Proto i my sami honosíme se vá-
 mi v církvích Božích pro vaši vytrvalost a víru ve
 všech vašich pronásledováních a souženích.
 5 Snášíte je, aby se ukázal spravedlivý soud Bo-
 ží. – Máte se státi hodnými království Božího, pro
 6 něž také trpíte. – Jeť spravedливо u Boha, aby
 7 těm, kteří vás sužují, odplatil soužením, vám však,
 kteří jste souženi, odpočinkem s námi, až se zjeví
 8 Pán Ježíš s nebe s anděly moci své v ohnivém
 plameni, a potrestá ty, kteří neznají Boha i ty,
 kteří neposlouchají evangelia Pána našeho Ježíše
 9 Krista. Ti budou potrestáni záhubou věčnou (da-
 leko) od tváře Páně a od slávy moci jeho v onen
 10 den, kdy přijde, aby oslaven byl ve svých svatých
 a podivuhodným se ukázal ve všech věřících, (i ve
 vás), ježto naše svědectví došlo víry u vás.

- 11 Proto také se modlíme vždycky za vás, aby
 Bůh náš učinil vás hodnými povolání, a mocně
 dovršil (ve vás) zálibu (svou) v dobrém i činnost
 12 víry. Aby (tak) jméno Pána našeho Ježíše Krista
 oslaveno bylo ve vás a vy v Něm podle milosti
 Boha našeho a Pána Ježíše Krista.

2. Znamky blížícího se posledního soudu *(2, 1-12).*

- 2,1 Bratři, v příčině příchodu Pána našeho Ježíše
 2 Krista a spojení našeho s ním, prosíme vás, aby-
 ste se nedali hned zmásti na myslí nebo děsiti,
 ani duchem ani výrokem ani listem (pocházejícím)
 3 prý od nás, jako by (již) nastával den Páně. Ať vás
 nikdo jakýmkoli způsobem nezklame.

Neboť prve přijde odpad a objeví se člověk
 4 bezbožec, syn záhuby, protivník, jenž se bude
 povyšovati nade vše, co sluje bůh nebo co za
 svaté jest pokládáno; posadí se dokonce ve chrá-
 5 mě Božím a vydávati se bude za Boha. Nepama-
 tujete se, že jsem vám to řekl, když jsem ještě byl
 u vás?

6 Také víte, co (ho) nyní zdržuje, aby se zjevil
 7 (teprve) svým časem. Skrytá bezbožnost totiž již
 pracuje. Třeba jen, aby ten, jenž (ji) zdržuje ustou-
 pil s cesty.

8 Tehdy (teprve) objeví se onen bezbožec, ale
 Pán Ježíš ho zahubí dechem úst svých; zničí ho
 jasně příchodu svého.

9 Jeho příchod – podle působení satanova – bude
 (provázen) veškerou mocí, zázraky a divy lživými
 10 a veškerým podvodem nepravosti pro ty, kteří
 hynou, že nepojali lásky k pravdě, aby spasení

11 byli. Proto pošle na ně Bůh moc klamu, že uvěří
 12 lži a odsouzeni budou všichni, kteří neuvěřili
 pravdě, ale zalíbili si v nepravosti.

3. Závěrek věroučného poučení: potěcha věřících (2, 13-17).

13 Nám však jest děkovati Bohu vždycky z vás,
 bratři milovaní od Pána, (za to), že Bůh vyvolil
 vás od počátku ke spáse posvěcením ducha a věrou
 14 v pravdu; proto také povolal vás naším evangeliem,
 abyste dosáhli slávy Pána našeho Ježíše Krista.

15 Nuže tedy, bratři, stůjte (pevně) a zachovávejte
 podané nauky, kterým jste se naučili ať slovem
 ať listem naším.

16 Sám pak Pán náš Ježíš Kristus a Bůh, Otec náš,
 jenž z milosti si nás zamiloval, a dal nám věčnou
 17 útěchu, jakož i dobrou naději, potěš srdce vaše,
 a utvrd (vás) v každém dobrém skutku i slově.

4. Modlete se za mne a šetřte mých příkazů (3, 1-5).

3,1 Ostatně modlete se, bratři, za nás, aby se slovo
 Páně rychle šířilo a slaveno bylo, – jak tomu bylo
 2 u vás – my pak abychom osvobozeni byli od ob-
 tížných a zlých lidí, neboť není (věcí) všech – víra.
 3 Věrný však jest Pán; On vás upevní a uchrání
 zlého.

4 Důvěřujeme vám v Pánu, že příkazy naše ko-
 náte a konati budete.

5 Pán říd srdce vaše k lásce Boží a k trpělivosti
 Kristově.

5. *Pilně pracujte! (3, 6-15).*

- 6 Prikazujeme vám, bratři, ve jménu Pána Ježíše Krista: Straňte se každého bratra, který žije nepořádně a ne podle nauky, které se jim dostalo od nás.
- 7 Vždyť sami víte, kterak máte nás napodobovati. Neboť nebyli jsme nepořádní mezi vámi, aniž dar-
8 mo jsme jedli chleba od někoho. Ale lopotně a namahavě ve dne v noci jsme pracovali, abychom
9 nikomu z vás nebyli na obtíž. Ne že bychom neměli (na to) práva, nýbrž abychom se dali vám
10 za příklad, abyste nás napodobovali. Vždyť i když jsme byli u vás, toto jsme vám prikazovali: „Ne-
dchce-li kdo pracovati, ať ani nejí!“
- 11 Doslýcháme se totiž, že někteří žijí mezi vámi nepořádně: nezaměstnávají se (prací), ale velmi
12 jsou zaměstnání všetečností. Takovým důrazně prikazujeme v Pánu Ježíši Kristu, ať pokojně pra-
13 cují a svůj chléb jedí; vy však, bratři, neustávejte dobře činiti.
- 14 Neposledne-li však někdo našeho slova, (po-
slaného) tímto listem, toho oznamte a neobcujte
15 s ním, aby byl zahanben; avšak nemějte ho za nepřítele, nýbrž kárejte (ho) jako bratra.

Závěrek (3, 16-18).

- 16 Sám pak Pán pokoje dej vám pokoj vždycky každým způsobem! Pán (buď) se všemi vámi!
- 17 Pozdrav rukou mou, Pavlovou (psaný). To jest znamení (pravosti) v každém listě. Tak píši.
- 18 Milost Pána našeho Ježíše Krista se všemi vámi!

POZNÁMKY K 2 THES

1, 1. Viz 1 Thes. 1, 1.

V. 3. Jak veliký pokrok učinili Thessaloničtí! Srv. 1 Thes. 1, 2–10; 3, 10.

V. 4. Srv. 1 Thes. 1, 9; tam chválí Thessaloničtí *jini*; zde je nejenom chvála, nýbrž i honosí se jimi *sám* apoštol.

V. 5. V protivenstvích, snášených pro království Boží, tkví jakýsi důvod, jenž se dovolává Boží spravedlnosti, aby odměnila to, proč se křesťan tolik lopotí (Knabenbauer). Srv. Lk. 24, 26. 46.

V. 7. „s námi“ – s Pavlem, apoštoly, věrozvěsty.

V. 8. „v moci své“ = vojska svého, zástupů svých (Mt. 25, 31; Mk. 13, 27; Dt. 32, 2). – „v ohnivém plameni“ (= v plameni ohně) jako Mt. 24, 27; 1 Kor. 3, 13; 2 Petr 3, 10; Ž. 96, 3; Is. 66, 15. atd. – „Boha neznají“ pohané (Jer. 10, 25; 1 Thes. 4, 5; Gal. 4, 8); evangelia (kázání) o Ježíši Kristu neposlouchají židé (Řím 1, 5; 10, 16; 16, 26).

V. 9. Odloučení, vzdálení od tváře Páně = ztráta blaženého patření na ni (Mt. 5, 8). – Jsou vyloučení ze společnosti s Kristem; nevidí slávy, jež přísluší jeho moci. (Mt. 7, 23; 8, 12).

V. 11. „povolání“ do království Božího (Ef. 4, 1). – Thessaloničtí nejsou ještě dokonalí, Bůh dílo víry v nich teprve počal; dlužno, aby je v nich doplnil, zdokonalil (Fil. 2, 13), aby v nich uplatnil „svou zálibu“ v „dobru“, v mravní dobrotě jejich.

V. 12. odpovídá na otázku, kam zdokonalení víry a mravů má směřovati. – Podobné výpovědi o božství Ježíšově viz Tit. 2, 13; 2 Petr 1, 1; Řím. 9, 5; Fil. 2, 6; Gal. 1, 1; 2 Kor. 8, 9.

2, 1. Viz 1 Thes. 4, 13–16.

V. 2. O hrůzách posledního soudu, jež jsou s to, aby *děsily*, srv. Mt. 24, 6; Mk. 13, 7. – „*duchem*“ = domnělým proroctvím nebo podobným nápadným zjevem. – Kolovaly řeči, že prý Pavel *řekl*, podle jiných *psal* (v 1. listě? či v jiném podvrženém?), že Pán přijde co nevidět.

V. 3. „*odpad*“ = odvrát od Boha, od náboženství a

mravnosti, vzpoura proti Bohu. Srv. Lk. 18, 8; Mt. 24, 12. – „bezbožec“, jenž neuznává žádného zákona. – „syn (Člověk) záhuby“ = ten, jehož neodvratným údělem jest záhuba. Srv. Jan 17, 2 (Srv. „syn smrti“ 1 Sm. 20, 31; 2 Sm. 12, 5). Pavel myslí *antikrista*, třebaže toho jména neužívá (Zjev. 13, 11–18).

V. 4. Viz, co praví Dn. 11, 36 o Antiochovi, jakémsi předobrazu Antikristově a srv. Is. 14, 13n; Ez. 28, 2.

V. 6. „zdržuje“ ho úradek Boží, jenž ustanovil, kdy přijíti má (= „jeho čas“). Jiní jinak. Až řečená překážka ustoupí s cesty, ona dosud *tajená* „bezbožnost“, t. j. onen odpad (v. 3.) provalí se *na veřejnost*.

V. 8. Viz Is. 11, 4.

V. 9. „lživými“ podle Jan 8, 44 (Mt. 24, 24; Mk. 13, 22).

V. 10. Viz Jan 3, 19.

V. 13n. „od Pána“ Ježíše. – „vyvolil“ k blaženosti věčné a proto také „povolal“ k evangeliu. Viz 1 Thes. 1, 4; 1 Kor. 1, 27; Ef. 1, 4. – „od počátku“ = od věčnosti; srv. 1 Kor. 2, 7 Ef. 1, 4; 3, 9; Kol. 1, 26. – „posvěcením“ = zasvěcením Bohu, jež učinil Duch sv. zejména na křtu *posvěcující* milostí. – *naším (evangeliem)* t. j. od nás, ode mne hlásaným. – K „slávě P. n. J. K.“ srv. 1 Thes. 5, 9; 2, 12; Řím. 8, 17; Kol. 1, 13.

V. 15. „stůjte“ klidně, nedávajíc se na mysli bouřiti, másti (výše v. 2); srv. 1 Thes. 3, 8; Gal. 5, 1; Kol. 1, 23; 2, 7. – „zadívávejte“ nedávajíc se „děsiti“ (výše v. 2). – „slovem“ = mým kázáním. – „listem“ = 1 Thes. Srv. Řím. 6, 17; 1 Kor. 4, 17; 7, 17; 11, 23; Ef. 4, 14. Podání (tradice) i Písmo má býti zdrojem poučení.

V. 16. Řeční vykladaatelé vyvozují z toho, že je zde J. K. jmenován na prvním místě – jeho božskou rovnost s Otcem. – „zamiloval“ si nás tím, že nás vyvolil a povolal (v. 13n). – „z milosti“ patří k „zamiloval“ i k „dal“. – „potěš“, aby zůstala klidná, nevzrušovala a neděsila se. – „dobrém“ patří ke „skutku“ i k „slově“. – „Jesličky, kříž a svatostánek, jako jsou věčné památníky Boží lásky, tak jsou i nevyčerpatelné zdroje útěchy a naděje pro pozemského poutníka ve hříchu, v bolesti a v zá-pase“ (Gutjahr).

3, 1. Slovem „*ostatně*“ jest označen přechod k dodatečným napomenutím a příkazům, zároveň i závěr epištoly (Dominik). Srv. 1 Thes. 4, 1; 2 Kor. 13, 11. atd. – „*rydile se šířilo*“, doslovně: „*běželo*“. (Is. 55, 11; Ž. 147, 15). – „*slaveno bylo*“, t. j. ukazovalo se býti silou Boží (Řím. 1, 16); přinášelo žádoucí ovoce, bylo uznáváno, obdivováno, chváleno (Sk. 13, 48. Knabenbauer).

V. 2. „*obtížných*“, kteří brzdí Pavlovu apoštolskou činnost (Sk. 18, 6. 12; 2 Kor. 1, 10; Kol. 4, 3; 1 Thes. 5, 25). – „*zlých*“, nešlechetných, zejména *židů*, křesťanství nepřejících (Sk. 13, 45; 14, 2. 18; 17, 5. 13; 1 Thes. 2, 15n). – „*víra není*“ věcí, zájmem „*všech*“ = nezajímají se o evangelium, neposlouchají ho všichni (Řím. 10, 16).

V. 3. „*upevní*“ ve víře, kterou byl počal své dílo ve vás. (výše 2, 12n. 16). Vždyť vám to slíbil. – „*od zlého*“ srv. s Mt. 5, 37; 6, 13; 13, 19; Ef. 6, 16.

V. 4. Pavlova důvěra k Thessaloničanům zakládá se na Pánu (= „*v Pánu*“), jenž dokoná to, co v nich byl počal. – „*příkazy*“, jež jim dal kdysi ústně a písemně svým listem. Budou-li jich šetřiti, Bůh je bude chrániti zlého (v. 3).

V. 5. „*k lásce Boží*“ = abyste měli ustavičně na zřeteli důkazy *lásky Boží k vám*. – „*říd*“ = zaměřuj, usměrňuj (aby směřovalo k ...)

V. 6. „*ve jménu Pána*“ jako 1 Thes. 4, 1; 1 Kor. 5, 4. – „*Straňte se*“ jako níže v. 14; 1 Kor. 5, 11; 2 Jan 10n. – „*nauky*“ ústně podané (i v 1 Thes. 4, 11; 5, 14).

V. 7. Viz 1 Thes. 1, 6; 1 Kor. 4. 16; Gal. 4, 12; Fil. 3, 17; 4, 9.

V. 8. Viz 1 Thes. 2, 9; Sk. 20, 34; 1 Kor. 9, 18.

V. 9. O právu apoštola, žádati od věřících výživu viz 1 Kor. 9, 4–14.

V. 12. „*svůj*“ vlastní, práci vydělaný, ne *cizí* (1 Thes. 4, 11).

V. 13. „*dobře číňte*“ i těm, kteří pro svou nedbalost postrádají nutných prostředků k živobytí (Knabenbauer).

V. 14. „*oznámiti*“ mají takového představení církve a tím jej vyobcovati *ne* z církve, ale z důvěrného, rodinného styku. – „*byl zachován*“ k pokání a k spáse.

V. 16. Srv. 1 Thes. 5, 23; Řím. 16, 20; 15, 33,

V. 17. Viz Řím. 16, 22; Gal. 6, 11; 1 Kor. 16, 21; Kol. 4, 18. Sv. Pavel, jenž *diktoval* své listy písařovi, na konec přičinil podpis, jakoby pečeť pravosti listu. Viz výše 2, 2. – Tento pozdrav jest modlitba (Jan Zlat.).

V. 18. Viz 1 Thes. 5, 28.

LIST
SVATÉHO APOŠTOLA PAVLA
GALATŮM

ÚVOD.

Galaté

byl kmen *keltský* (Γαλάται = Κέλτοι = Κέλται = Galli). Přitáhše od severovýchodu usadili se koncem VI. století před Kr. na území dnešní Francie. Ve IV. století některé jejich kmeny zaplavily Německo, Itálii, Illyrii a Řecko. Okolo r. 279 přepravily se tři jejich kmeny, Tektosagové, Trokmerové a Tolistobojové do Asie, aby podporovali Nikomeda, krále Bithynie proti bratru jeho. Po mnohých půtkách byli omezeni na krajiny ležící na středním toku Sangaria (Sakaria) a Halysu. Hlavní města jejich byla: *Tessinus* na západě (Tolistobojové), *Tavium* na východě (Trokmerové) a Ankyra (Ankara) uprostřed (Tektosagové). Toto území nazvali si Galaté sami: *Galatia*; slulo také *Gallograecia*. Je to původní, stará, vlastní Galatie (severní). Když později Galaté podporovali věrně Římany, dostalo se vůdci jejich *Dejotarovi* († r. 40 př. Kr.) titulu „*tetrarchy*“ a za jeho nástupce *Amynty* připojena byla ke Galatii Pisidie a části Lykaonie a Pamfylie. Po násilné smrti *Amyntově* (r. 25 před Kr.) utvořena byla z Galatie obrovská císařská provincie římská s hlavním městem Ankyrou; zabírala kromě staré Galatie také Pisidii, východní část Frygie (Phrygia Galatica), Pontus (Galaticus), část Lykaonie a Paflagonii. V jižní části této veliké Galatie byla města Ikonion (Konia), Antiochie, Lystra a Derbe, jmenovaná ve Sk. ap. hll. 13n. V této jižní Galatii byla směsice národů, v níž bylo vlastních Galatů velmi málo. Galaté zůstali v severní části nově utvořené provincie římské; byli hojně promíseni Řeky, od nichž se také naučili řečtině, třebaže mezi sebou mluvili i dále keltsky. (Hojnou literaturu podává *Sýkora* v Čes. slovníku bohověd. IV. 367n.)

1. Sv. Pavel přišel (s Barnabášem) do Galatie *jižní*, t. j. do Antiochie Pisidské na své první cestě apoštolské asi r. 46 (Sk. 13, 14). Také města *Ikonion* (Konia), *Lystra* a *Derbe*, v nichž Pavel poté hlásal evangelium (Sk. 14, 1,

6000 1900) ležela v jižní části římské provincie Galatie. Možno říci, že z pěti let *prvé* cesty Apoštolovy připadá značná doba na jeho misie v této zemi.

2. Na své druhé cestě (kterou nastoupil nejpozději na jaře r. 51) Pavel prošel Syrii a Kilikii (Sk. 15, 41), přišel opět do Derbe a do Lystry (Sk. 16, 1). Měl namířeno na západ do prokonsulární *Asie*, která tehdy zabírala Mysii, Jonii, Lydii a Karii (Sk. 16, 6). Avšak řízením Božím se stalo, že byla Pavlovi, provázenému Silou a Timotejem, cesta na západní pobřeží Malé Asie znemožněna. I prošli „*Frygii a krajinu Galatskou*“ (Sk. 16, 6). Velká většina kritiků pokládá tuto „*krajinu Galatskou*“ (γαλατική χώρα) za vlastní starou Galatii obydlenou Kelty, která činila *severní* část rozsáhlé provincie římské (Galatie). Byla to *první* misie Pavlova v severní Galatii.

3. Také na své třetí cestě apoštolské, na kterou se vydal asi v březnu nebo v dubnu r. 54. apoštol národů procházel „*krajinu Galatskou a Frygii*“ utvrzuje všechny bratry (Sk. 18, 23). Zdržel se tam asi od dubna do října r. 54 (Kugler, Von Moses bis Paulus, Münster 1922, str. 455). Byla to druhá misie Pavlova v *severní Galatii*, se které „*prošel krajiny horní*“ (Sk. 19, 1) se odebral do *Efesu*.

List, do něhož tuto uvádíme, adresován jest (1, 2) církvím Galatie (ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Γαλατίας) a Pavel oslovuje čtenáře jeho (3, 1): „O nesmyslní Galaté“ (Ὁ ἀνόητοι Γαλάται)

Komu byl Gal. psán?

Které křesťanské obce měl Pavel na mysli? Církev založená v *severní* části římské provincie Galatie, do které přišel na své druhé a třetí cestě apoštolské (Sk. 16, 6; 18, 23), či obce křesťanské v *jižní části* řečené provincie, které byl založil již na první cestě apoštolské, tedy popředně křesťany v Antiochii, Ikonii, Lystře a Derbe? *Tot záhada, kterou se nepodařilo ostrovtipu biblické kritiky dosud definitivně rozřešiti.*

Nepomohlo kompromisní tvrzení (*Mynster, Cornely, Jacquier*), že má sice list *popředně* na zřeteli církve jižní Galatie, že však má na mysli *také* křesťanské sbory Galatie *severní*, tedy rozsáhlou oblast *celé římské* provincie toho jména (Teorie pro jižní Galatii v širším slova významu). List předpokládá tak jednotný, místně i časově omezený kruh čtenářstva (Gal. 4, 13-15), že nelze mysliti na křesťanské čtenáře rozptýlené po tak rozlehlém území, jakým byla provincie římská Galatie. *Steinmann*, *Der Leserkreis des Galaterbriefes*, Münster i. W. 1908; *týž*, *Die Briefe an die (Thessaloniker) und Galater*, Bonn 1918 s. 66); *Höpfl*, *Introductio in ll. ss. N. T.*, Sublaci 1922 (s. 251).

Většina kritiků rozhoduje se pro mínění, že místem poslání Gal. byla *Galatie severní* (dohad pro Gal. sev., North Galatian theory, Die Nordgalatien-Hypothese). Z katolíků budtež jmenováni: *Hug, Windischmann, Reithmayer, Sušil, Bisping, Felten, Kaulen, Al. Schäfer, J. Schäfer, Pölzel, Vogels, Prat, Knabenbauer, Vigouroux, Camerlynck, Sickenberger, Lagrange, Steinmann, Höpfl, Meinertz*. (Einleitung in das N. T., Paderborn 1933 s. 101), *Sýkora* (Čes. slov. bohov. IV. 368nn) a j.

Z nekatolíků: *Lightfoot, Schürer, Godet, Dobschütz, Gregory, Holtzmann, B. Weiss, Harnack, Deiszmann, Lietzmann, Feine, Jülicher-Fascher, Dibelius* a j.

Proti nim zastávají dohad pro jižní Galatii (South-Galatian theory, Die Südgalatien-Hypothese) nekatolíci *Weizsäcker, Clemen, J. Weisz, Ed. Meyer, Pfeiderer* a jiní, zejména však *Ramsay* (St. Paul the traveller 89nn); katolíci *Belser, Gutjahr* a zejména *V. Weber* (Die Adressaten des Gal. Ravensburg 1900; Des Paulus Reiserouten bei der zweimaligen Durchquerung Kleinasiens, Würzburg 1920).

Dohadu pro severní Gal. svědčí lépe

1. oslovení (3, 1): *Γαλάται* (Galaté), jež přiléhá mnohem lépe obyvatelům původní, staré Galatie nežli národnostní a jazykové směsici krajin jižních, jež byly teprv později od Římanů ke Galatii přivtěleny.

2. Jméno Galatia vyskytuje se u spisovatelů profán-

ních i na nápisech (i úředních!) dosti často pro starou krajinu, tedy severní Galatii, za dob apoštolských i po nich, kdy již rozsáhlá římská provincie Galatie dávno byla utvořena jakožto správní okres. Mohl tedy také Pavel (Gal. 1, 2) užití slova Galatia v tomto starém (užším) slova významu. Tím spíše, že

3. Pavel nedržel se ani jindy vždy úředního římského názvosloví: Jménem *Arabie* nazývá území krále Arey (2 Kor. 2, 32; Gal. 1, 17). Jménem *Syrie* (Gal. 1, 21) nerozumí římskou provincii toho jména, nýbrž krajinu Antiochijskou.

4. Také Skutky ap. užívají starých jmen Lykaonie, Pisidie, Frygie a j., jež patřily aspoň částečně k římské provincii Galatii (2, 10; 13, 14; 14, 6. 24; 16, 6; 18, 23) právě tak jako „země Galatské“ (16, 6; 18, 23).

5. Důvod, proč se Pavel zdržel u Galatů, t. j. nemoc (4, 13nn), nehodí se k tomu, co Sk. vypravují o Pavlově působení v jižní Galatii, hodí se však velmi dobře k 16, 6.

6. Jest ovšem pravda, že Sk. nevypravují *podrobně* o činnosti Pavlově v severní Galatii; z toho však neplyne, že tam Pavel církve nezakládal a nezaložil. Sk. nevypravují ani o působení Pavlově v Římě a v Kološích, a přece napsal listy církvím těch dvou měst!

7. Námitka, že v *severní Gal.* nezachovaly se stopy starého křesťanství byla vyvrácena nápisem nedávno nalezeným u *Baraty v Lykaonii*, z něhož vysvítá, že v *Ankyře* za Trajana (nebo Domitiana) zemřel smrtí mučednickou křesťan Gaianus a jeho druzi (Biblische Zeitschrift VIII (1910, 274-277)).

Důvody dohady pro severní Galatii podrobně probírá a námitky proti němu důkladně vyvrací *Sýkora* v Č. S. B. IV. 369nn.

Kdy a kde?

Svědčil-li Gal. církvím severogalatským, jak bylo výše odůvodněno a kázal-li Pavel před tím v severní Galatii dvakrát (Sk. 16, 6 a 18, 23 srv. s Gal. 4, 13: „*εὐηγγελισάμην ὑμῖν τὸ πρότερον*) t. j. na své druhé a třetí

cestě apoštolské, mohl býti list napsán teprve po druhé misii Pavlově v Galatii, t. j. na další třetí apoštolské cestě.

Na té Pavel přišel asi v říjnu r. 54 do Efesu, kde se zdržel do května nebo června r. 57. Gal. 1, 6 diví se apoštol, že Galaté tak brzy (*οὕτως ταχέως*) po jeho návštěvě (druhé) změnili své smýšlení a počínají se kolísati ve víře v evangelium Pavlovo. Z toho lze právem vyvozovati, že list byl napsán *brzy* po odchodu Pavlově z Galatie, tedy ke konci r. 54 (nebo počátkem r. 55) a tedy v *Efesu*. (Jiní se domnívají, že byl napsán o něco později v Makedonii (od května do konce r. 57) anebo teprve v Korintě (od konce r. 57 do března r. 58). Pro Efes svědčí také ta okolnost, že sbírka pro chudé jerusalemské byla tehdy, kdy Pavel Gal. psal v Galatii již ukončena. Srv. Gal. 2, 10 s 1 Kor. 16, 1, kterýžto list byl také napsán v *Efesu*.

Stoupenci dohadu pro Galatii jižní kladou vznik listu do r. 49 (do Antiochie, tedy ještě před cestu Pavlovu do Jerusalema na sněm apoštolský) nebo do Korintu, když tam Pavel zavítal na své druhé cestě apoštolské (a zdržel se tam od března 52 do srpna 53).

Podrobně o místě a času listu Gal. jedná Sýkora na u. m. str. 371n.

Proč byl Gal. napsán?

Pavlovo apoštolské působení mezi Galaty bylo korunováno plným zdarem. Ač byl stížen nemocí a následkem toho mohl vystupovati jen mdle, Galaté, nedbajíce tělesné slabosti Pavlovy (4, 14) přijali ho jako Božího anděla, ba jako samého Krista! Přilnuli k němu láskou tak, že by všecko byli pro něho učinili; kdyby bylo třeba bývalo, byli by si i oči dali vyloupati pro Pavla (4, 15)! Duch sv. působil mezi Galaty zřetelně (3, 2). I zázraky se děly (3, 5). Galaté přijali ochotně evangelium, jež jim Pavel hlásal; přijali křest bez obřízky; žili křesťanským životem aniž dbali obřadných předpisů mojžíšských („zákona“). Přišli velikou většinou z pohanstva.

Sotvaže se však Pavel z Galatie vzdálil a přibyl (na třetí apoštol. cestě r. 54) do Efesu, dostal – písemně či ústně (?) – z Galatie nepříznivé zprávy. Dověděl se, že tam přišli – nejspíše z Antiochie – pokřtění židé (4, 29; 1, 3; 6, 12-17) a že hlásají „*jiné evangelium*“ nežli bylo Pavlovo (1, 6-8).

Za časů apoštolských bylo totiž mnoho židů vychovaných v hluboké úctě k náboženství mojžíšskému a ke všemu, co s ním souviselo. Vážili si na výsost toho, že byl Abraham jejich otec a oni jeho synové; Abraham, s nímž Jahve vešel ve smlouvu věčnou, potvrzenou obřizkou a obsahující sliby mesiášské. Zachovávali také svědomitě, ano mnohdy úzkostlivě obřady Mojžíšem přikázané. Když se poté dali pokřtiti nemohli se snadno a rychle se svým židovstvím rozloučiti; zachovávali své židovské obyčeje i dále a nikdo jim v tom aspoň *prakticky* nebránil.

„*Někteří*“ však (Gal. 1. 7) zacházeli věroučně také ve svém židovství příliš daleko. Tvrdili, že pro pohany mostem ke spáse zůstává židovstvo. Vždyť i Ježíš, který byl také obřezán, prohlásil (Mt. 5, 18), že „*nepomine jediné písmě neb jediná čárka ze zákona*“; nepřišel zrušit zákon, nýbrž naplnit (tamže v. 17). Spasitel i spása byla slíbena židům a z nich také vzešla skutečně. Proto pohané mohou se státi účastnými spásy jen tak, že se stanou prve *obřizkou* syny Abrahamovými (Gal. 5, 2; 6, 12) a že budou šetřiti mojžíšských bohoslužebných ustanovení, zejména svátků (4, 10). Své názory, s nimiž byli od dětství srostli, nemohli anebo nechtěli si srovnati s evangeliem Pavlovým, t. j. s *evangelickou svobodou*, kterou hlásal a podle které padla závaznost obřizky i všeho mojžíšského obřadnictví! Pavlova svoboda – zdálo se jim – uvolňuje v člověku všechny hříšné žádosti poutané dosud mojžíšskými předpisy a tak vede k mravní bezuzdnosti. Těmi a takovými zásadami, jež noví „misionáři“ do Galatie přišli rozsévali, podkopávali pochopitelně „*evangelium Pavlovo*“.

Aby je tím účinněji mohli podrývati, útočili také na jeho *osobu*: Pavel není z pravých, starých apoštolů (pra-

apoštolů), jež vyučil a poslal kázati sám Pán; Pavel ví jen tolik, kolik se naučil od ostatních apoštolů (2, 16-20). Těm bylo mu svou nauku na sněmu Jerusalemském předložit a od nich si vyžádati schválení (2, 2-11). V Antiochii Petr nesouhlasil s názory Pavlovými a veřejně se od něho odloučil (2, 11. 15). Pavel nedostal od nikoho poslání k tomu, aby kázal pohanům (2, 7-9). ani od Krista (jehož neprovázel) ani od apoštolů jerusalemských. Aspoň nemůže se vykáhati žádným svědectvím pro to poslání leda svým vlastním. Pavel vyloučil z evangelia podstatné závazky a tak je učinil snadnějším proto, by se zalíbil pohanům (1, 10). Umí se znamenitě přizpůsobovati okolnostem; je-li třeba, káže i obřízku (5, 11).

Zprávy, jež Pavla došly do Efesu o podvrtné činnosti „judaistů“ (bývalých fariseů), dotkly se hluboce jeho duše. Nadmíru ji rozrušily, roztrpčily a naplnily velikými starostmi o spásu milovaných Galatů. V tom duševním rozpoležení napsal, t. j. diktoval list Galatům. Všecka Pavlova duše se v něm zrcadlí:

Kristův kříž, smrt, milost Kristova vede ke spravedlnosti a ke spáse, nikoliv obřízka ani obřadnictví Mojžíšské („zákon“). Srv. 3, 1-4; 5, 2. 11; 6, 12-14. Dochází-li člověk svatosti skrze tento „zákon“, umřel Kristus nadarmo (2, 21). Člověk nedosahuje posvěcení obřady starozákonními, jež byly jen dočasné, *nybrž věrou v Ježíše Krista* (2, 15-18). Kdo se jí (věrou a křtem) zasvětil Kristu, ten stává se dítkem Božím a tím i pravým, duchovním synem Abrahamovým (3, 29), synem *zaslibeným*, jakým byl také Isák, a tedy svobodným (4, 21-31).

Duchovní synové Abrahamovi – ti jsou *praví* (duchovní) *Israelité* (3, 7-9. 13n. 16. 22. 26-29). Dítěmi Božími učinil a činí nás *Kristus* (4, 1-31). Evangelická svoboda znamená život duchovní, na výsost mravní (5, 13-26), nevede tedy nikterak do nevázanosti (6, 1-10).

Obsah a podrobný rozbor listu viz v nadpisech k odstavcům a v jejich obsažnicích. List jest dílo ucelené,

logicky dobře uspořádané a zaokrouhlené, činí jednotný celek, pro jehož rozkouskování nenalezla žádná kritika důvodů, nejméně nejnovější pokusy „rozboru zvukového“ (Schallanalyse) na základě fonetickém (prý!).

Pravost listu Gal. byla a jest všeobecně uznávána. Na věci nemůže nic změnit *několik málo výstředních* racionalistů (Evanson, Br. Bauer, Steck, Völter) ji popírajících, proti nimž stojí *veliká většina rozumářů střízlivých*. Viz článek Sýkorův v Č. S. B. str. 374nn (V.). Tamže viz i hojnou literaturu.

1. Pozdrav (1, 1-5).

- 1,1 Pavel (poslaný) za apoštola
 – nikoliv od lidí ani skrze člověka, ale skrze
 Ježíše Krista i Boha Otce, jenž ho vzkřísil
 z mrtvých –
 2 a všichni bratři, kteří jsou se mnou,
 církvím Galatským:
 3 Milost vám a pokoj od Boha, Otce našeho i Pána
 4 Ježíše Krista – (toho,) jenž dal sám sebe za hříchy
 naše, aby nás vysvobodil z nynějšího zlého světa,
 5 podle vůle Boha a Otce našeho. Jemu (buď) sláva
 na věky věkův, amen!

2. Úvod (1, 6-10).

- 6 Žasnu, že tak rychle od Toho, jenž vás povolal
 v milosti Kristově odpadáte k „jinému evangeliu“,
 7 třebaže jiného není – ledaže jsou lidé, kteří vás
 matou a chtějí zvrátit evangelium Kristovo. –
 8 Avšak i kdybychom my neb anděl s nebe vám
 kázal jiné evangelium nežli to, které jsme vám
 9 kázali: proklet buď! Jak jsem prve řekl, i nyní
 opakuji: Káže-li vám někdo jiné evangelium nežli
 to, které jste přijali – proklet buď!
 10 Neboť – mluvím teď k vůli lidem či k vůli Bo-
 hu? Aneb usiluji lidem se líbiti?
 Kdybych ještě (teď) chtěl se lidem zalíbit, Kris-
 tovým sluhou bych nebyl.

I. ODKUD MÁ PAVEL SVÉ EVANGELIUM? (1, 11–2, 21.)

(Pavel dostal své učení přímo od Boha, zjevením.
 Dokazuje to 1. poukazem na to, že nebyl povolán

k apoštolátu od lidí (1, 11–17); 2. dlouho kázal samostatně, nezávisle na ostatních apoštolech (1, 18–24); 3. jeho nauka byla později od apoštolů v Jerusalemě uznávána za pravou (2, 1–10); 4. jakožto hlasatel evangelia ostatním apoštolům rovnocenný mohl v Antiochii vážně vystoupiti proti jednání Petrovu (2, 11–21).

3. Lidé nepovolali Pavla k apoštolátu (1, 11–17).

11 Ano, oznamuji vám, bratři: Evangelium, ode
12 mne hlásané, není (učení) lidské. Vždyť jsem já
ho ani nepřijal ani jsem nebyl mu naučen od člo-
věka, nýbrž zjevením Ježíše Krista.

13 Slyšeli jste zajisté, kterak jsem se kdysi choval
v židovství: Náramně jsem pronásledoval církev
14 Boží a pustošil ji. Vynikal jsem v židovství nad
mnohé vrstevníky ve svém národě; vždyť jsem
nadmíru horlil pro podání svých otců.

15 Svým časem však uznal Bůh za dobré – Ten,
jenž (si) mě vyhradil v lůně mé matky a povolal
16 svou milostí – zjevití Syna svého ve mně, abych
jej kázal mezi pohany; tu neuchýlil jsem se hned
17 (o poučení) k tělu a krvi, ani jsem nešel nahoru
do Jerusalema k těm, kteří byli přede mnou apoš-
toly, nýbrž odešel jsem do Arabie a vrátil jsem se
zase do Damašku.

4. Pavel pracoval dlouho nezávisle na ostatních apoštolech (1, 18–24).

18 Poté, po třech letech, šel jsem nahoru do Jeru-
salema, abych osobně poznal Kefu, i pobyl jsem
19 u něho patnáct dní. Jiného však z apoštolů jsem
20 nespatrił, leč Jakuba, bratra Páně. – Co vám píši,

21 hle, Bůh jest můj svědek, že nelžu. – Poté přišel
 22 jsem do končin Syrie a Kilikie. Zůstával jsem však
 osobně neznám církvím judským v Kristu (shro-
 23 mážděným). Slýdaly jen: „Ten, jenž nás kdysi
 pronásledoval, nyní káže tu víru, kterou kdysi
 24 pustošil.“ I velebili pro mne Boha.

5. Na sněmu Jerusalemském byla Pavlova nauka uznána (2, 1-10).

2,1 Poté, po čtrnácti letech, opět šel jsem nahoru
 do Jerusalema s Barnabášem; vzal jsem s sebou
 2 také Tita. Šel jsem podle toho, jak mi bylo zjeve-
 no. I předložil jsem jim evangelium, jež hlásám
 mezi pohany, zejména těm, kteří něco zname-
 nají, zdali snad neběžím aneb neběžel-li jsem na
 prázdno.

3 Avšak ani Titus, jenž byl se mnou, ač byl (ro-
 4 dem) pohan, nebyl donucen dáti se obřezati. To
 (se stalo) proto, že se vloudili (do církve) nepra-
 ví bratři; vetřeli se, aby vyslídili naši svobodu,
 kterou máme v Kristu Ježíši, aby nás porobili.
 5 Těm jsme ani na chvíli z povolnosti nepopustili,
 aby právě evangelium zůstalo u vás (zachováno).

6 Od těch, kteří něco znamenají – ať byli jací-
 koli, na tom mi nezáleží, Bůh nedbá člověkova
 zevnějšku ... – Mně totiž ti, kteří něco znamenají,
 7 nic nepřidali; ale naopak uznali, že jsem pověřen
 evangeliem pro neobřezané jako Petr pro obře-
 8 zané. – Ten totiž, jenž pomáhal Petrovi apošto-
 lovati mezi obřezanými, pomáhal také mně mezi
 9 pohany. – A když poznali, jaké milosti se mi do-
 stalo, Jakub, Kefas a Jan – ti, kteří byli pokládáni
 za sloupy – dali mně a Barnabášovi pravice (na

znamení) společenství: my že (budeme kázati)
 10 mezi pohany, oni pak mezi obřezanými. Jenom
 na chudé měli jsme pamatovati, a to právě jsem
 také horlivě vykonal.

6. Pavel vůči Petrovi v Antiochii (2, 11-21).

11 Když pak přišel Kefas do Antiochie, tváří v tvář
 jsem se proti němu postavil, protože mu byly či-
 12 něny výtky. Prve totiž nežli přišli někteří od Ja-
 kuba, jídal společně s (bývalými) pohany. Když
 však přišli, stranil a vzdaloval se jich z bázně před
 13 bývalými židy. S ním se přetvařovali též ostatní
 (bývalí) židé, že i Barnabáš dal se spolu svěsti do
 14 jejich přetvářky. Když jsem však uviděl, že nejed-
 nají správně podle pravého evangelia, pravil jsem
 Kefovi přede všemi: „Jestliže ty, jenž jsi přece
 (rodem) žid, žiješ pohansky a nikoliv židovsky,
 jak můžeš (bývalé) pohany nutit, aby žili po ži-
 dovsku?“

15, 16 My jsme krví židé a nikoliv pohanští hříšníci. Víme
 však, že člověk nenabývá spravedlnosti skutky
 (podle) zákona, nýbrž věrou v Ježíše Krista; proto
 také my jsme uvěřili v Krista Ježíše, abychom nabyli
 spravedlnosti věrou v Krista a ne skutky (podle) zá-
 kona. Ano, ze skutků (podle) zákona „nebude za
 17 spravedlivého uznán žádný člověk“. Bylo-li však
 (od našich odpůrců) shledáno, že jsme hříšníci i my
 sami, kteří usilujeme nabýti spravedlnosti v Kristu:
 zda není Kristus pomocníkem hříchu? Nikterak!
 18 Ano, stavím-li zase to, co jsem zbořil, prohlašuji
 tím, že jsem přestupník.

19 Já jsem skrze zákon zákonu odumřel, abych Bohu
 20 živ byl; s Kristem jsem ukřižován. Žiji pak nikoliv
 já, ale žije ve mně Kristus. Pokud však nyní (přece

ještě) žiji v těle, žiji ve víře v Syna Božího, který si
 21 mě zamiloval a sama sebe dal za mne. Nepohrdám
 milostí Boží; neboť (nabývá-li se) spravedlnosti
 (skutky) zákona, tedy Kristus nadarmo zemřel.

II. OSPRAVEDLNĚNÍ (T. J. ODPUŠTĚNÍ HŘÍCHŮ A VNITŘNÍHO POSVĚCENÍ) NELZE DOSÍCI ŠETŘENÍM MOJŽÍŠSKÉHO ZÁKONA, ALE ŽIVOU VĚROU V JEŽÍŠE KRISTA (3, 1–5, 12).

7. *Čím došli spravedlnosti před Bohem Galaté' (3, 1–5).*

3,1 Ó nesmyslní Galaté, kdo vám učaroval? Vám,
 jimž byl přece před oči vymalován Ježíš Kristus,
 Ukřižovaný?

2 To jen dci od vás zvěděti: Skutky zákona jste
 dostali Ducha (svatého)? Či přijetím víry?

3 Tak nesmyslní jste? Počali jste Duchem (svatým)
 a nyní chcete tělem skončiti?

4 Tak veliké věci jste zažili nadarmo? A kdyby
 jen nadarmo!

5 Ten tedy, jenž vám uděluje Ducha (svatého)
 a působí zázraky mezi vámi, (činí tak) proto, že
 jste konali zákon, či proto, že jste přijali víru?

8. *Kterak nabyt spravedlnosti Abraham? (3, 6–9).*

6 Tak i Abraham uvěřil Bohu, a bylo mu to po-
 7 čteno ke spravedlnosti. Poznáváte tedy, že ti, kteří

jsou z víry syny Abrahamovými, (jen) ti že jsou jimi.

8 Protože pak Písmo předvíдалo, že Bůh z víry činí spravedlivými pohany, předpovědělo Abrahamovi radostnou zvěst: „Požehnání budou v tobě všichni pohané.“

9 Budou tedy ti, kteří jsou z víry, požehnání spolu s věřícím Abrahamem.

9. Starý zákon neposvěcuje vniterně člověka, nýbrž přináší kletbu (3, 10–18).

10 Neboť všichni, kdož (usilují o spravedlnost) ze skutků „zákona“, podléhají kletbě, ježto je psáno: „Proklet každý, kdo vytrvale nečiní vše, co je psáno v knize zákona.“

11 – Že však zákonem nikdo nedochází spravedlnosti před Bohem, je zřejmo, neboť „kdo je spravedliv z víry, ten bude živ“. Zákon však nežádá víry, nýbrž „kdo jej vykoná, (ten) bude z něho živ“. –

13 Kristus nás vykoupil z kletby zákona tím, že se stal za nás kletbou, – jeť psáno: „Proklet každý, kdo visí na dřevě“ – aby se pohanům požehnání Abrahamova dostalo v Kristu Ježíši, abychom slíbeného Ducha dostali věrou.

15 Bratři, podle lidských řádů mluvím. Nikdo nesmí rušit závět člověkovu, právně platnou, aniž ji rozšířit. Abrahamovi však byly dány přípovědi; „také potomstvu jeho,“ – nepraví(se): „Také potomkům“ jako o mnohých, nýbrž jako o jednom: „Také tvému potomstvu“ – a to je Kristus. Chci tím říci: Závěti prve pravoplatně od Boha učiněné „zákon“ daný po čtyřech stech třiceti letech nemůže rušit tak,

18 aby zmařil onu přípověď. Je-li totiž dědictví ze zákona, není již z přípovědi; Abrahamovi však (je) přípovědí daroval Bůh.

10. Účel „zákon“ (3, 19–24).

(Účelem zákona bylo budit vědomí, že Israelita je hříšník a potřebuje vykoupení; tím „zákon“ připravoval na Krista.)

- 19 – Nač tedy (byl) zákon? Pro přestupky byl k (přípovědi) přidán, až do příchodu „potomka“, jemuž přípověď příslušela; byl zřízen anděly, rukou prostředníkovou. Prostředník pak nemůže býti, (kde jest jen) jedna (strana); a Bůh jest (jen) jeden. –
- 20 Odporuje tedy zákon přípovědím Božím? Nikterak! Ano, kdyby zákon byl dán takový, že by měl moc dáti život: skutečně, ze zákona byla by
- 21 spravedlnost; avšak podle Písma všechno jest spolu pod zámkem hříchu, aby toho, co bylo připověděno, dostalo se z víry v Ježíše Krista těm, kdož věří.
- 22 Prve však, nežli přišla víra, byli jsme pod zámkem zákona věznění pro víru, jež měla být zjevena.
- 23 Tak stal se zákon naším opatrovníkem (vedoucím) ke Kristu, abychom z víry došli spravedlnosti.

11. Příchodem Kristovým „zákon“ pozbyl své účinnosti (3, 25–4, 7).

(Založením církve Kristovy skončil se opatrovnícký úkol „zákon“ a tedy přestala jeho platnost (3, 25–29); podobně jako přestává úkol poručníkův, když poručenec stane se zletilým a tedy svéprávným (4, 1–7).

25 Když však přišla víra, nejsme již pod opatrovníkem.

26 Ano, věrou všichni jste synové Boží v Kristu
27 Ježíši. Všichni totiž, kteří jste byli v Krista pokřtěni,
28 Krista jste oblékli. Tu není (již) žid ani pohan,
není otrok ani svobodný, není muž ani žena, neboť
29 všichni jste jeden v Kristu Ježíši. Jste-li však Kristovi,
tedy jste potomstvem Abrahamovým, podle slibu dědici.

4,1 Pravím pak: Pokud jest dědic nezletilý, nic se
2 neliší od služebníka, ač jest pánem všeho, ale jest pod poručníky a správci až do času, ježž byl otec ustanovil.

3 Tak i my, když jsme byli nezletilí, byli jsme
4 v porobě prvopočátků světa. Když však přišla náplň času,
vyslal Bůh Syna svého, narozeného
5 z ženy, podřízeného zákonu, aby vykoupil ty, kteří byli pod zákonem,
abychom přijati byli za syny.

6 A (na důkaz toho,) že jste synové, vyslal Bůh Ducha Syna svého do našich srdcí a ten volá:
7 „Abba, Otče!“ A tak nejsi již služebník, nýbrž syn;
jestli však syn, (tedy) i dědic skrze Boha.

12. Zhoubný návrat k zákonu (4, 8-11).

(Kdyby se Galaté vzdali evangelické svobody a vrátili se do poroby „zákona“, byl by to úpadek a Pavel byl by pracoval u nich nadarmo.)

8 Ovšem, tehdy jste neznali Boha, i otročili jste
9 bohům, kteří jimi podle skutečnosti nejsou. Ale nyní jste Boha poznali – lépe však: Bůh poznal vás –
kterak tedy se zase obrácíte k bezmocným a bídým prvopočátkům,
a chcete opět znova jim

10 otročiti? (Vždyt) slavíte dny, měsíce, (posvátné)
 11 doby a roky. Bojím se o vás, abych snad nebyl se
 lopotil pro vás nadarmo.

13. Ať zachovají dosavadní oddanost Pavlovi a jeho evangeliu (4, 12–20).

12 Budte jako já (jsem), neboť i já (jsem se stal)
 jako vy (jste byli), bratři, prosím vás.

13 Nikterak jste mi neublížili. Víte, že pro mdlobu
 14 těla jsem vám po prvé kázal evangelium; a mým
 tělesným stavem, jenž se vám stal pokušením, jste
 nepohrdli ani jste (před ním) nevyplili, ale jako
 anděla Božího přijali jste mě, jako Krista Ježíše.

15 Kde je tedy vaše blahořečení? Ano, dosvědčuji
 vám, že kdyby bylo možno, oči byste si byli vy-
 16 loupali a mně dali. Nuže, stal jsem se vaším ne-
 přítelem tím, že jsem pravdu mluvil vám?

17 Horlí o vás nikoli šlechetně, ale osamotit vás
 18 chtějí, byste horlili o ně. Šlechetné jest, by horle-
 no bylo (o vás) šlechetně vždycky a nejenom
 19 když jsem osobně u vás, moje dítky, pro něž opět
 mám bolesti rodičky, dokud nebude vytvořen
 20 Kristus ve vás. Chtěl bych býti u vás nyní a
 změnití svůj hlas, protože jsem na rozpacích
 v příčině vás.

14. Galaté jsou jako Isák svobodní, nejsou otroci jak Ismael (4, 21–31).

21 Povězte mi vy, kteří chcete býti pod zákonem:
 22 Neslýcháte zákon? Jeť (v něm) psáno: Abraham
 měl dva syny, jednoho z otrokyně a jednoho z paní

23 (svobodné). Ale ten, který byl z otrokyně, narodil
se podle (zákonů) těla; ten však, který byl z paní
24 (svobodné), (narodil se) mocí přípovědi. To jsou
předobrazy. Tyto (matky) předobrazovaly totiž
dva zákony; jeden (pochází) od hory Sinaj, který
25 rodí k otroctví, a taková jest Agar. – Neboť „Agar“
znamená horu Sinaj v Arabii. – Ta se rovná nyněj-
šímu Jerusalemu, ježto (také) otročí se svými dět-
26 mi. Hořejší však Jerusalema je svoboden, a to jest
27 matka naše. Jeť psáno:

„Rozvesel se, neplodná, která nerodíš,
zajásej, zavýskej, která jsi neměla bolesti rodičky,
neboť mnoho má dětí osamělá,
více nežli ta, která muže má.“

28, 29 Vy, bratři, jste jako lsák děti zaslíbené. Ale jako
tehdy narozený podle (zákonů) těla pronásledoval
narozeného podle ducha, tak (se děje) také nyní.
30 Avšak – co dí Písmo? „Vyvrz otrokyni i syna je-
jího, neboť nesmí býti spoludědicem syn otrokyně
31 se synem paní (svobodné).“ Proto, bratři, nejsme
děti otrokyně, nýbrž paní (svobodné).

*15. Přijmouti židovské obřady jest odtrhnouti
se od Krista a pozbýti ovoce vykoupení (5,
1–12).*

5, 1 Pro svobodu nás Kristus osvobodil! Stůjte tedy
pevně a nedávejte se zase vázati jhem otroctví.
2 Hle, já, Pavel pravím vám: Dáte-li se obřezati,
Kristus vám nic neprospěje!
3 Opět prohlašuji každému, kdo se dává obřezati,
že jest povinen všecek zákon vykonati.
4 Odloučení jste od Krista vy všichni, kteří hledáte
5 spravedlnost v zákoně. Milost jste ztratili! Neboť

- my skrze Ducha z víry očekáváme naději spravedlivých. V Kristu Ježíši totiž ani obřezanost nic neplatí ani neobřezanost, nýbrž víra láskou činná.
- 7 Běželi jste dobře. Kdo vás zastavil, že pravdy
8 (již) neposloucháte? To přemluvení není z Toho,
9 jenž vás povolává. Maličko kvasu všecko těsto pro-
10 kvasí. Já vám v Pánu důvěřuji, že nebudete smýš-
letí jinak; kdo vás mate, odnese (si) odsouzení, ať
je to kdokoliv.
- 11 Já však, bratři, kážu-li ještě obřízku, proč jsem
posud pronásledován? Je tedy odklizen pohor-
šení kříže!
- 12 Kéž by se dali vyřezati vaši buřiči!

III. PAVLOVO EVANGELIUM V ŽIVOTĚ KŘEŠŤANŮ (5, 13–6, 10).

16. Pravá svoboda evangelická (5, 13–23).

(Evangelium, od mojžíšských zákonů osvobozené, žádá duchovní život a boj za osvobození od tělesných chťičů; žádá úsilí o ctnosti.)

- 13 Ano, bratři, vy jste byli ke svobodě povoláni;
jenom (neužívejte) svobody k dráždění těla, nýbrž
14 láskou si vespolek služte. Neboť všecek zákon je
splněn jedním příkazem, tímto: „Milovati budeš
15 bližního svého jako sebe samého.“ Jestli se však
navzájem koušete a ujídate, hleďte, ať se vespolek
nesníte.
- 16 Pravím však: Duchem žijte a žádostivost těla
17 nikterak nesplníte. Tělo žádá totiž proti duchu a
duch proti tělu; ti jsou proti sobě, abyste nečinili
toho, co byste chtěli.

18 Dáváte-li se však vésti duchem, nejste pod zákonem.

19 Znamé jsou skutky těla. Jsou to: smilstvo, ne-
20 cudnost, chlipnost, modlářství, čáry, nepřátelství,
hádky, revnivosti, zlosti, různice, roztržky, rozkol-
21 nictví, závisti, [vraždy], opilství, hýření a jim podob-
né; o těch vám předpovídám, jako jsem předpově-
děl: Kdo takové věci činí, království Božího nezdědí.

22 Ovoce ducha však jest: láska, radost, pokoj,
shovívavost, přívětivost, dobrotivost, důvěřivost,
23 tichost, zdrželivost. Proti těm, (kdo) takové věci
(činí), zákona není.

*17. Pravý křesťan nezná sobectví, činí dobré
pro věčnost (5, 24–6, 10).*

24 Ti však, kteří jsou Kristovi, tělo (své) ukřižovali
25 s náruživostmi i žádostmi jeho. Žijeme-li duchem,
duchem také se řídíme.

26 Nebudme marné chvály chtiví vespolek se dráž-
díce a navzájem si závidíce.

6,1 Bratři, kdyby někdo unáhlením dal se uchvátit
k nějakému poklesku, vy, kteří jste duchovní, na-
pravujte takového v duchu tichosti; měj však pozor
(každý) sám na sebe, abys i ty nepřišel do poku-
šení (a neklesl).

2 Snášejte obtížnosti jeden druhého a tak naplňte
zákon Kristův.

3 Zdá-li se někomu, že něco jest, kdyžtě (přece)
4 není nic, sám sebe šálí. Svoje skutky každý zkoumej
a tu bude míti, čím se chlubití jen vůči sobě a nikoli
5 vůči jinému; neboť každý své břímě ponese.

6 Kdo jest vyučován slovu (Božímu), sdílej se
s učitelem (svým) o všecek statek.

- 7,8 Nemylte se, Bůh nestrpí posměchu. Ano, co kdo bude síti, to také bude klidit. Kdo sije do svého těla, z těla bude také klidit – záhubu; kdo však sije do ducha, z ducha bude klidit – život věčný.
- 9 V dobrých skutcích tedy neochabujme; neboť
- 10 časem svým budeme kliditi, neumdlíme-li. Nuže, pokud čas máme, činnme dobře všem, zejména však (svým) souvěrcům.

ZÁVĚR (6, 11–18).

- 11 Vizte, jak velikými písmeny vám píši (tento zá-
- 12 věrek) svou rukou! Všichni, kteří chtějí se zalichotit mezi lidem, ti vám vnucují obřízku, jen aby pro kříž Kristův nebyli pronásledováni.
- 13 Vždyť ani ti, kteří jsou obřezáni, sami nešetří zákona; ale chtějí, byste se vy dali obřezati, aby
- 14 se vaším (obřezaným) tělem mohli honositi. Mne však daleko budiž honositi se leč křížem Pána našeho Ježíše Krista, skrze nějž svět ukřižován jest
- 15 mně a já světu. Ani totiž obřezanost nic není ani neobřezanost, nýbrž nové stvoření. A nade všemi, kteří podle tohoto pravidla budou se řídit, budiž pokoj a milosrdenství; jsouť Boží Israel.
- 17 Příště (takových) nesnází mi nikdo nečin; jáť jízvy Pána Ježíše na mém těle nosím.
- 18 Milost Pána našeho Ježíše Krista buď s duchem vaším, bratři! Amen!

POZNÁMKY KE GALAT.

1, 1. „apoštola“, již v přesném, úředním slova významu. Srv. 2 Kor. 5, 20. – „nikoliv od lidí“, nýbrž od Boha Otce. – „ani skrze člověka“, nýbrž skrze Ježíše K., ne ovšem za Jeho pobytu na zemi jako ostatní apoštolé, nýbrž od Ježíše z mrtvých vstalého, vzkříšeného. Vzkříšení Ježíšovo bývá přičítáno Otcí také Sk. 2, 32; 3, 13. 15; Řím. 8, 11; 1 Kor. 6, 14. – Nebyl tedy Pavel jen kazatelem evangelia, apoštolem ve smyslu širším jako jeho spolupracovníci (Barnabáš, Silas atd.), nebyl nějakým „podapoštolem“, nýbrž apoštolům od Krista ustanoveným venkoncem rovnocenným! Klade-li Pavel Ježíše proti „člověku“, neměl ho za pouhého člověka!

V. 2. „bratři“ zde znamená nejspíše Pavlovy spolupracovníky, ne tedy všechny věřící v Efesu! Srv. Fil. 4, 22.

V. 4. „dal sebe“ v obět, vydal sebe na smrt (Ef. 5, 2) jakožto výkupné (1 Tim. 2, 6). – „dal sebe“ podle vůle Boha = Otec jednorozeného Syna dal (Jan 3, 16). Syn nedal sebe bez vůle Otcovy aniž Otec vydal Syna bez vůle Synovy (Jeronym). – „Svět“ je „zlý“ proto, že v něm vládne bezbožnost (Ef. 2, 12) a necudnost (1 Kor. 5, 10), jest oddán hříchu (Řím. 5, 12nn); zejména však proto, že v něm panuje ďábel a jeho družina (2 Kor. 4, 4; 1 Jan 5, 19).

V. 5. je zde náhradou za obvyklé chvalozpěvy a díky za to, že se čtenářům dostalo příležitosti i pomoci přijmouti křesťanství. Srv. na př. Řím. 1, 8nn. – Srv. také Řím. 9, 5; 11, 33–36; 16, 27 a j. **V. 6.** „tak rychle“ a tedy lehkomylně. Sotvaže Pavel z Galatie odešel a přišel do Efesu na své třetí cestě, již dostal zprávy, že judaisté pracují proti němu v Galatii a křehcí Galaté – dopřávají jim sluchu. Viz úvod. Pavel přičítá obyčejně povolání k víře (a tím k věčné spáse) – Otcí. Viz níže 1, 15; Řím. 8, 29n; 1 Kor. 1, 9; 1 Thes. 2, 12; 2 Thes. 2, 14. a j. – „Kristova“ sluje milost, protože od Krista byla nám zasloužena. To „povolání“ stalo se tedy pro zásluhy J. K.

V. 7. Jest jen jedno evangelium, Boží, Kristovo, jež Pavel Galatům kázal. Jiného evangelia není. To, co

judaisté vydávají za „*evangelium*“, tedy jiné evangelium jest jen *porušené* (zvrácené, zkroucené, zkažené) evangelium.

V. 8. „*my*“ = já, Pavel. – „*proklet bud*“ a tedy zbaven věčné spásy. Srv. 1 Thes. 2, 16; 2 Thes. 1, 6–10; 1 Kor. 3, 17; 12, 3; 16, 22. a j. – „*nežli to*“ = „*mimo to*“ = *proti tomu*.

V. 9. „*prve řekli*“, když jsme u vás kázali. Viz úvod.

V. 10. Pavel mluví právem tak důrazně, „*Neboť*“ mu nejde o to, aby se zalíbil lidem. Kdyby mu na tom záleželo, mluvil by mírněji. Mluví *zásadně*, a tím chce se zavděčiti *Bohu*. Není tedy správné podezření judaistů, že Pavel prohlašuje pohany, které přijímá do církve, za svobodné (obřady S. z. nevázané) proto, aby se jim zalíbil. – „*ještě*“ nyní, kdy jsem *apoštolem*, jako tehdy, kdy jsem ještě ani křesťanem nebyl. (Gal. 1, 14; Sk. 8, 3; 9, 1n; 22, 3). „*evangelium*“ = všecka křesťanská nauka, kterou Pavel ústně a poté i písemně hlásal, popředně jeho tvrzení o křesťanské svobodě. – „*učení lidské*“, jakým jest „*jiné evangelium*“ judaistů. – „*zjevením*“ postupným poučením od „*Krista*“ jemu se častěji zjevivšího. Srv. 1 Kor. 11, 23.

V. 13n. Viz Sk. 9; 22; 26. – „*podání otců*“ farisejská, jež lpěla na obřadném „*zákoně*“ (Mojžíšově).

V. 15. „*v lůně matky*“ = od mého početí. Srv. Ž. 21, 11; 57, 4; 70, 6; Jer. 1, 5.

V. 16. „*ve mně*“, v Pavlovi, k Pavlovi Kristus pověřující ho mluvil. – „*k tělu a krvi*“ = k lidem (Mt. 16, 17).

V. 18. „*po třech letech*“ od obrácení Pavlova, jež znamenalo přelom a převrat v jeho životě a proto také východisko chronologie. Bylo to nejspíše r. 37. našeho letopočtu. Viz Český slovník bohovědný V. svazek heslo „*chronologie biblická*“. – „*tři roky*“ vzdělával Pán v Arabii Pavla, tedy asi tak dlouho jako byl připravoval prve v Palestině ostatní apoštoly. – „*Kefu*“ = „*Petra*“ (aramské jméno apoštolovo). Viz Jan 1, 42. – Pavel chtěl osobně spatřiti nejvyšší viditelnou hlavu církve. O té návštěvě vypravují Sk. 9, 26–29. – Krátká doba „*patnácti*“ dní nestačila, aby Pavel vyučen byl evangeliu od apoštolů, kteří tehdy v Jerusalemě právě dleli.

V. 19. „*Jakuba*“, syna Alfeova, „*Malého*“. Mt. 10, 3; Mk. 3, 19; Lk. 6, 15; Sk. 1, 13. – „*bratr*“ = příbuzný. Viz můj úvod do „*Listu sv. Jakuba*“ (Moravská Ostrava 1933).

V. 20. Srv. Řím 9, 1.

V. 21n. Do „*Syrie a Kilikie*“, tedy daleko Jerusalema i Palestiny. Viz Sk. 9, 29n; Řím. 15, 19. – V Syrii, zejména v *Antiochii* a v Kilikii, zejména v *Tarsu*. (Sk. 11, 25n). – „*Judským*“ = palestinským.

2, 1. Není zřejmo, počítá-li Pavel 14 let od svého obrácení jako výše 1, 18, či od své první cesty do Jerusalema. Nejspíše vychází také zde od nejdůležitější chvíle svého života jako v 1, 18., takže ona 3 leta jsou zahrnuta v těchto 14. Viz heslo „*chronologie biblická*“ V Č. S. B. V. sv. Putoval-li Pavel do Damašku r. 35, připadá tato *třetí* cesta jeho do Jerusalema na rok 49 nebo 50 (35+14). O *druhé* své cestě do Jerusalema, kterou podnikl, aby odevzdal v Jerusalemě almužny, sebrané pro tamní chudé, asi r. 44 nebo 45 apoštol se tu nezmiňuje, ježto neměla pro jeho důkaz ani proti němu valného významu (Sk. 11, 30; 12, 25).

V. 2. Zjevení, že má jíti do Jerusalema, dostalo se jemu i obci antiochijské nejspíše při bohoslužbě a proto ho církev antiochijská poslala s Barnabášem do Jerusalema. Sk. 15, 2nn. – *Tita* jmenuje výslovně proto, že to byl rodilý pohan a že Pavel níže (v. 3) na něm demonstruje smýšlení apoštolů jerusalemských o nezávaznosti obřízky pro pohany, kteří vstupují do církve: apoštolé Tita nenutili, aby se dal obřezati a tím dali dostatečně najevo, že jí nepokládají pro spásu pohanů za nutnou. – „*evangelium*“, jež nevnučuje pohanokřesťanům obřízky ani jiných obřadů mojžíšských (= „*zákona*“). – „*předložil*“ *církvi* (jako kdysi Petr přijetí prvního pohana do církve, Sk. 11, 1–18) i představeným jejím, těm, kteří něco vážili (Sk. 21, 17–26). – Pavel přirovnává svou misijní činnost k tomu, jenž na stadiu běží o závod k cíli a který, kdyby byl přiběhl k němu pozdě, nebyl by dostal odměny: vavřínového věnce (= blaženosti věčné). Srv. 1 Kor. 9, 24–27; 1 Tim. 6, 12; 2 Tim. 4, 7.

V. 3. Ukázalo se, že jsem neběžel na prázdno; „*avšak ani Titus*“, jehož obřízku judaisté žádali (Sk. 15, 5). Titus nedal se obřezati „*proto*“ (v. 4), aby proti falešným bratřím hájil zásady, že pohané, kteří přijímají křesťanství, nejsou vázáni židovskými obřady. Apoštolé ukázali, že s touto „svobodou“ souhlasí; tím, že Tita nenutili, aby obřízku přijal.

V. 4n. „*To*“, že nebyl Titus nucen a nedal se donutit k obřízce, stalo se proto, že Pavel, Barnabáš i Titus „*nepopustili*“ (v. 5.) falešným bratřím, kteří Titovu obřízku žádali. Neustoupili proto, že šlo tehdy o *zdsadu*, o stanovisko dogmatické, jež vylučovalo možnost přizpůsobení se požadavkům judaistickým. – Jinak měla se věc v příčině obřízky Timotejovy (Sk. 16, 3)! – „*nepraví*“ (bratři), kteří vlastně do křesťanské obce nepatří; dali se sice zevně pokřtí, avšak ve svém nitru zůstali židy; v tom smyslu se do církve „*vplížili*“. – „*vyslíditi*“, vyčíhati svobodu evangelickou, aby ji mohli poté zničit a místo ní zavést do církve křesťanské starou židovskou porobu mojžíšského obřadnictví. Viz níže 5, 1–12. – Z výroku „*aby pravé evangelium* (= pravda evangelia) *zůstalo u vás*“ nelze vyvozovati právem důvod pro to, že list Gal. byl poslán do jižní Galatie, kde již Pavel byl hlásal evangelium před sněmem apoštolským, na své první cestě misijní, takže mohlo u nich „*pravé evangelium býti zachováno*“, kdežto před sněmem jerusalemským Pavel v Galatii severní evangelia dosud nekázal. Pavel měl zajisté v Jerusalemě na zřeteli *všecky* pohany, kteří již obrácení byli i ty, kteří teprv obrácení budou; zahrnuje tedy zde (Gal. 2, 5) do účelu tehdejší své zásadní nepovolnosti také Galaty (*Lagrange*, *Épître aux Galates*, Paris 1918 s. 33).

V. 6. O v. 6a napsal již Sušil: „Jiní a jiní jinak si text urovňávají a smysl svůj jinak a jinak v něj vkládají“ (str. 20). Apoštol počal větu: „*Od těch, kteří něco znamenají*“ máje na mysli judaisty; tu větu přerušil vsuvkou „*ať byli jacíkoli*... *zevnějšku*“ a větu již neukončil. Začal novou větu: „*mně totiž ti, kteří něco (opravdu) znamenali*“ máje na zřeteli autority jerusalemské, kteří s Pavlem souhlasili.

Pavel uznává, že i mezi judaisty, „*falešnými bratry*“ byli mužové, kteří kdysi v židovství skutečně něco znamenali a když přijali křest, přinesli do církve také tuto vážnost. O té tvrdí Pavel, že jí nedbá; je to cosi vnějšího, co nerozhoduje, a nač Bůh nehledí. Proti této vážnosti Pavel staví vážnost úřadu apoštolů (a jerusalemských církevních představených). – „*mně totiž nic nepřidali*“, nic mi neřekli nového, co jsem nevěděl. Jde tu o pravdy *věroučné*, nikoli jen o kázeňská ustanovení. Proto není toto místo v rozporu se Sk. 15, 20. 29, kde jest řeč o tak zvaných Jakubových dodatcích (klausulích), jež apoštolé na sněmě přijali a v listě poslaném do Antiochie, Syrie a Kilikie (v. 23) zdůrazňují *přikazující*, aby se křesťané „*zdržovali od věcí obětovaných modlám, a od krve, a od udáveného a od smilstva*“ (v. 29.). Pokrmy tu jmenované byly zakázány také křesťanům z pohanstva proto, aby se křesťanům ze židovstva, kteří od malíckosti na těchto mojžišských zákazech lpěli, nedávalo pohoršení, a židé chystající se přijmouti křesťanství nebyli od tohoto kroku odstrašováni, když by viděli, že věci jim zákonem mojžišským přísně zakázané nemají v církvi žádné ceny pro bývalé pohany. Apoštolé zavázali k dodatkům Jakubovým popředně křesťany syrské a kilikijské, Pavel však sám je prohlašoval také v jižní Galatii, kde byly podobné poměry jako v Syrii (Sk. 16, 4). Zdali je však oznamoval a na zachování jich naléhal také v Galatii *severní*, kde byly poměry jiné? Sotva, proto se o nich zde nezmiňuje. Ostatně místo „*nepřidali*“ mohlo by překládáno býti také „*nenamítali*“ (Sýkora a jiní).

V. 7. „*pověřen evangeliem*“ a tedy apoštol.

V. 9. „*milosti*“ při hlásání evangelia zázraků a úspěchů. – „*Jakub*“ Malý, „*bratr Páně*“ (Gal. 1, 19) jmenován tu na prvním místě proto, že se ho judaisté proti Pavlovi nejvíce (ovšem neprávem) dovolávali. – „*Jan*“, Miláček Páně (Jan 13, 23). – *Kefas* (aramsky) = Petr. – Jak zřejmo, více apoštolů tehdy v Jerusalemě nebylo. – Stiskli si ruce *veřejně*, před svědky, ve sboru věřících.

V. 10. „*chudé*“ křesťany v Jerusalemě. Srv. 1 Kor. 16, 1–4; 2 Kor. 8n; Řím. 15, 25–28; Lk. 24, 17.

V. 11n. *Kefas* = Petr. – K výměně názorů mezi Petrem a Pavlem, o němž se tuto dočítáme, došlo brzy po jerusalemském sněmu (Sk. 15, 36–40), kdy Barnabáš pracoval ještě s Pavlem. – „výtky“ mu byly činěny podle Pavlova soudu *právem* od antiochijských křesťanů z pohanstva. Petr totiž přišed do Antiochie jídal s křesťany z pohanstva a tím prakticky prohlašoval, že se necítí býti vázán židovskými předpisy o pokrmech a tedy ani obřadnictvím mojžíšským vůbec, ačkoli je sám rodilý žid; tím dával najevo, že ani pohanokřesťané nejsou jím vázáni. Bylo to stanovisko zásadně, dogmaticky správné, shodovalo se s pravou evangelickou svobodou (Sk. 11, 1nn) i s prohlášením Petrovým na sněmu (Sk. 15, 9). Petr jídal s bývalými pohany nejen v jejich domácnostech, nýbrž i při hodech lásky (agapách), jež bývaly spojovány s večerí Páně (1 Kor. 11, 17–34) – „od Jakuba“, Malého, „bratra Páně“, slynoucího zachováváním „zákona“, z jeho společnosti nebo z jeho okolí, tedy z Jerusalema (Sk. 21, 20). – Dokud tito lidé, zvyklí z Jerusalema zachovávat i při agapách mojžíšské předpisy, nepřišli, vládla v církvi antiochijské láska a svornost mezi křesťany bez ohledu na jejich původ pohanský nebo židovský. Když však přibyli judaisté a vyhledávali při agapách stoly, na nichž bylo dbáno židovských předpisů, jak byli zvyklí z Jerusalema, a když se tak pohanokřesťanů jaksi štítili (při bohoslužbách), počala se tvořiti propast mezi oběma stranami, bývalá láska a svornost v křesťanské obci octla se v nebezpečí. *Petr svým příkladem přispěl k tomu, že i Barnabáš a všichni židokřesťané antiochijští se vzdalovali svých bratrů, rodilých pohanů!* Tito vytýkali po straně Petrovi, že k vůli několika bývalým židům přišedším z Jerusalema vzdal se dosavadního styku s „bratry“ z pohanstva.

V. 13. Byla to jakási „přetvářka“, ježto jinak smýšleli nežli jednali. Byli přesvědčeni, že mojžíšské obřadnictví křesťanů z pohanstva neváže – jak byl stanovil sněm jerusalemský – a přece se jich stranili, jednali tedy tak jako by „pohané“ (pokřtění) přece jen měli obřadný „zákon“ zachovávat, chtěli-li býti křesťany rovnocennými s těmi, kteří přišli do církve ze židovstva.

V. 14. Petr měl při svém jednání nejlepší úmysl, byl v dobré víře: Šetřil křehkosti příchozích z Jerusalema, nechtěl je pohoršiti ani roztrpčiti, přehlédł jen, že roztrpčuje *stranu druhou* a že ji nutí svým příkladem, aby zachovávala mojžíšské jídelní zákazy. – Spíše tedy se „*přizpůsoboval*“ nežli „*přetvářel*“. (Podobně jednal později Pavel sám (Sk. 21, 20nn; 1 Kor. 9, 20nn), *ovšem za jiných okolností a následků.*) Bylo to pochybení v jednání, nikoli v kázání (Tertullian). – „*žiješ pohansky*“ = nedbáš obřadných příkazů mojžíšských, nesvětíš židovských svátků, prve než přišli Jerusalemtí, nedbal jsi ani předpisů o pokrmech a za jiných okolností bys jich ani nyní nešetřil. – „*žítí po židovsku*“ = zachovávatí předpisy jídelní a poté také jiné obřady Starého zákona (obřízku) – „*nutit*“ svým příkladem, svým jednáním i autoritou. Zasluguje povšimnutí, z jaké vážnosti se těšil Petr, když (v příčině obřadů mojžíšských) ve skutečnosti mnozí dbali *více* příkladu Petrova nežli Pavlova! – Třeba míti za to, že Petr neohroženou veřejnou výtku Pavlovu pokorně uznal a přijal; proto mohl Pavel výsledku svého zákroku vůči Petrovi dovolávat se zde proti judaistům v Galatii. Pavel přispěl svým vystoupením k uplatnění zásady, že ani židokřesťané nejsou povinni šetřiti nařízení mojžíšských, kteréžto záhady sněm jerusalemský výslovně nerozhodl.

V. 15. Pavel „*přede všemi*“ (v. 14.) vyslovil Petrovi svůj názor. Mluví dále „*přede všemi*“ a pro všechny, ne pro samého Petra. – „*my*“, křesťané ze židovstva, národa *svatého*, Božího, jemuž se dostalo zákona, slibů, Mesiáše (Řím. 3, 2; 9, 4n). – Pohané byli proti židům „*hříšníci*“, ježto byli oddáni mnohobožství, modlářství a s ním souvisící necudnosti (Řím. 1, 18–22; 2, 12; 1 Kor. 9, 21; Ef. 2, 12; 4, 17nn).

V. 16. Ž 142 (143), 2. volně podle LXX. – Srv. Řím. 3, 20.

V. 17. „*shledáno*“ od odpůrců, judaistů, kteří nám vytýkají, že jsme hříšníci jako pohané, že *hřešíme* nedbajíce obřadného „*zákona*“ mojžíšského. Hřešíme-li tím skutečně, je příčinou (a tedy pomocníkem) toho hříchu sám Kristus, který žádá *víru* a nikoliv obřadnictví Starého

zákona. Že však jest Kristus „*sluhou hříchu*“, toho neodvážili se ani judaisté tvrditi!

V. 18. Naopak hřešil bych, kdybych počal nyní zase hlásati závaznost obřadů Starého zákona (= „*stavěti*“ ji), když jsem prve hlásal, že pomínula („*sbořil*“ jsem ji). – „*prohlašuji*“ doslovně: představuji se, jevím se veřejně býti *přestupníkem*. Pavel mluví sice jen o sobě, má však na zřeteli *všecky* křesťany.

V. 19. „*zákonu*“ starému odumřel, nedbá ho již, protože je to nyní již cosi přežitého, zastaralého, mrtvého. Ten „*zákon*“ měl ráz jen přípravný, dočasný, výchovný, sám sebou poukazoval k tomu, že až vykoná svůj úkol, pozbude platnosti. To se také stalo. Zákon přivedl židovstvo ke Kristu, smrtí Kristovou zanikl a ustoupil *novému životu pro Boha*. Každý, kdo přijal křest, zemřel s Kristem zákonu starému (starému přípravnému řádu spásy) a povstal s Kristem *k životu novému, nadpřirozenému*.

V. 20. „*žije ve mně Kristus*“, jenž mě povýšil do řádu nadpřirozeného a jenž ve mně působí a vládne. – „*pokud žiji v těle*“ = fysicky.

V. 21. Kdo by tvrdil, že k dosažení spravedlnosti třeba jest Starého zákona, tvrdil by tím, že Kristus nadarmo zemřel, kdyžtž víra v Něho nedostačuje ke spáse; a tím by pohrdal „*milostí*“, vyslovenou ve v. 20., že „*Syn Boží sama sebe dal*“ za nás!

3, 1. Pavel se dovolává vlastní zkušenosti Galatů: posvěcení a darů Ducha sv. (i mimořádných, zázračných) došli *ne* tím, že zachovávali mojžíšský zákon – vždyť byli velikou většinou pohané. Došli toho tím, že přijali *víru* v Ježíše Krista, evangelium bez mojžíšského zákona. – Bylo by *nesmyslné* vzdáti se evangelické svobody, kterou jim zjednal Ukřižovaný a podrobiti se jhu mojžíšského obřadnictví. Tak mohl by činiti jen ten, jenž byl očarován, pozbyl užívání rozumu (podle lidského názoru). – Pavel, když Galatům kázal, vykreslil jim živými barvami Ukřižovaného, t. j. smrt Kristovu a její blahodárné účinky, osvobozující od poroby Starého zákona.

V. 2. Že Galaté, pohané, hříšníci došli skutečně svatosti, dokazovaly mimořádné dary Ducha sv. (Sk. 15, 8n; 2, 15nn; 10, 44nn; 11, 15nn). – Kdyby tkvěla spása ve skutcích zákona, byl by Duch sv. dán jen obřezaným (Augustin).

V. 3. „*tělem*“ = obřady, jež se dotýkají těla, jako zejména obřízka, očisty, pokrmy atd.

V. 4. „*Tak veliké věci*“, jež působil Duch svatý (v. 1). Přijmou-li Galaté přežilé židovství, ztratí všechny milosti Ducha sv. a uvalí na sebe vinu za to, že je na sobě zmařili. Bude to nejen *ztráta*, nýbrž i tresty, tedy skutečná *škoda*, kterou si přivodí! – Jiní viděli v „*tak velikých věcech*“ pronásledování pro víru.

V. 6. Apoštol má na mysli Gn. 15, 6. Bůh přijal víru Abrahamovu jakožto vhodnou *přípravu* na to, aby mu pravou spravedlnost udělil (Cornely). Stalo se to prvé než přijal obřízku! (Řím. 4, 10nn).

V. 7. Místo „*Poznáváte*“ možno také překládati „*Poznejte*“. – Srv. Jan 8, 39. – Synové bývají *podobni* rodičům.

V. 8. „*Písmo*“ = Bůh Písmem mluvící. Srv. Gn. 12, 3; 18, 18. Bůh „*předvídal*“ a tedy také již *napřed ustanovil*.

V. 9. „*požehnání*“ = souhrn dobrodiní mesiášských, zejména také „*ospravedlnění*“. – Podle Písma budou v Abrahamovi požehnání všichni pohané. Avšak pohané nejsou synové Abrahamovi ani krví, ani obřízkou, ani mojžíšským zákonem. Mohou se mu tedy připodobniti, k němu se přidružiti, dítkami a dědici jeho požehnání se státi *věrou*.

V. 10. Dt. 27, 26. – „*kletba*“ proti „*požehnání*“ (v. 9). Obřadných příkazů mojžíšských (a těch, které k nim přidali zákoníci) je tolik, že jich všech vždy a všude nikdo nemůže důsledně plniti; tím méně, že „*zákon*“ nedává Israelovi k tomu potřebné síly.

V. 11. Hab. 2, 4. – Srv. Řím. 1, 17; Žid. 10, 38. –

V. 12. Lv. 18, 5. – „*Zákon*“ nežádá *víry* s takovým důrazem jako žádá *skutky*, nežádá *víry*, které je třeba člověku k tomu, aby se stal spravedlivým, proto také zákon nemůže činiti člověka spravedlivým *před Bohem*, t. j. nemůže ho „*ospravedlniti*“.

V. 13n. Dt. 21, 23. – Kristus dav se dobrovolně pověsiti „na dřevo“ kříže, stal se kletým místo nás; vzal naši kletbu na sebe a tím nás vykoupil z kletby uvalené na nás neproveditelným zákonem. Kletba, která nás tížila, vzala za své tím, že (obřadný) zákon pozbyl smrtí Kristovou závaznosti. – „*Duch*“ = souhrn všeho požehnání Abrahamovi připověděného (Cornely).

V. 15. Nesmí-li nikdo rušiti závět člověkovu, tím méně smí rušiti závět Boží. – Mezi „*lidské řády*“ patří také závět, poslední pořízení a jeho platnost. Přípovědi, jež dal Bůh Abrahamovi (Gn. 12, 3. 7; 22. 18.) a potomstvu jeho (13, 15; 17, 7) jsou tu přirovnány k *závěti* („testamentu“), jež nesmí nikdo změnit, tím méně, že jich splnění zaručil sám Bůh přísahou (Žid. 6, 10). Nemohl jich zrušiti ani „zákon“, jenž byl Israelitům dán *mnohem později*. Dobra (mesiášská), jež ony přípovědi slibují, jest *dědictví*. Závět nabyla mocí práva *smrti* odkazovatele – Ježíše Krista. To „*dědictví*“ byl (nadpřirozený) *dar* Boží, milost jeho; nikdo nemohl si ho zasloužiti skutky „*zákona*“ mnohem *pozdějšího* (Řím. 4, 4).

V. 16. Srv. Gn. 13, 15; 17, 7n. – „*potomstvo*“ Abrahamovo = Kristus mystický, t. j. spolu s *věřícími*, kteří s ním (jakožto hlavou) a v něm činí jeden celek, jedno tělo, jednu společnost, církev. Přípovědi Boží nebyly dány každému potomstvu Abrahamovu zvlášť (individuálně), nýbrž potud, pokud *věrou* činí jeden celek s Kristem a pokud touto věrou se připodobňují věřícímu Abrahamovi.

V. 17. První a hlavní přípovědi dostalo se Abrahamovi, když se chystal po prvé vkročiti do země zaslíbené, když mu bylo 75 let (Gn. 12, 1-4), o deset let později té, o níž Gn. 15, 1-6. Když mu bylo 100 let (Gn. 21, 5) narodil se Isák. Jakub se narodil, když bylo Isákovi 60 let (Gn. 25, 26) a sestoupil do Egypta, když mu bylo 130 let (Gn. 47, 9). Minulo tedy od první přípovědi dané Abrahamovi až do příchodu Jakubova do Egypta 215 let. Ex. 12, 40 podle masoretského znění i podle Vulgaty, dí, že Israelité pobýli v Egyptě 430 roků jak tu i sv. Pavel píše. S tím souhlasí v podstatě Gn. 15, 13. 16. Sk. 7, 6.

Podle toho dostalo se Abrahamovi první přípovědi $215 + 480 = 645$ let před „zákonem“ daným na Sinaji a ne 430 let! Podle Pentateuchu Samařanů však a podle LXX. pobýli Israelité v Egyptě jen 215 let; připočítáme-li k tomuto číslu druhých 215 let pobytu tří patriarchů v Palestině, $215 + 215 = 430$. To číslo souhlasí s údajem Pavlovým, kritické důvody však mluví spíše pro pravost znění masoretského. Po četných pokusech odkliditi tento zdánlivý rozpor možno dnes říci aspoň tolik: Apoštolovi nezáleželo na tom, aby podal přesné číslo. Stačilo mu říci: 430 let dělí obě události (sliby dané Abrahamovi a zákonodárství sinajské). Pro jeho vedení důkazu bylo lhostejno, byl-li časový odstup větší čili nic. Možno, že Pavel věděl o rozporu znění masoretského a řeckého v této příčině. Není námitky pro domněnku, že apoštol nevyšetřoval kriticky, které různocnění je správné a že vybral číslo menší, snad nepřesné, ale každým způsobem pravdivé (Holzmeister, „Biblica“ VII. (1926) str. 178n).

V. 18. „*je*“ = to dědictví. – „*Je-li dědictví ze zákona*“ = může-li Israelita blaha mesiášského *si zasloužiti, práva* na ně nabýti jakožto *mzdy* za to, že konal skutky zákona – byl by zákon změnil závazky Boží mnohem slavnější, jimiž se Bůh Abrahamovi přísežně zaručil. To však jest nemožná věc.

V. 19. Platnost „zákona“ byla dočasná, měla trvati do založení církve (= „*potomstva*“ = Krista mystického) na níž se přípovědi Boží, dané Abrahamovi splnily. Viz výše v. 16. – „Zákon“ měl prohlubovati poznání a vědomí viny. – „*O andělich*“ srv. Dt. 33, 2; Sk. 7, 38. 53; Žid. 2, 2. Pavel má snad na mysli mimořádné zjevy přírodní, jež provázely prohlášení zákona, Ex. 19; srv. Ž. 104, 4. – „*prostředník*“ = Mojžíš; Žid. 8, 5n; 9, 15; 12, 24. – „*rukou*“, jež držela kamenné desky desatera. Dt. 5, 5.

V. 20. Přípovědi dal Abrahamovi „*jeden*“ jediný Bůh, sám, bez prostředníka; byla to smlouva jednostranná, vázala jen Boha-dárce, ty přípovědi měly býti ve svých splněních *věčné*. – Mojžíšský zákon byla smlouva mezi Bohem a národem, tedy dvoustranná, jen dočasná. *Zákon*

nemohl zaujmouti místo přípovědi, aniž je mohl zrušiti. Spíše by se mohlo zdáti, že jim odporuje (Cornely).

V. 21. Byl-li dán zákon, který by mohl dávatí život a splniti to, co přípověď slíbila, skutečně bylo by míti za to, že přípověď jest zákonem vyloučena (Jeronym).

V. 22. „*všecko*“ lidstvo, popředně židé přestupovatelé zákona, také však pohané. – „*prohlásilo*“ a dosvědčilo všeobecnou hříšnost lidstva (Řím. 3, 10-18; 8, 20nn). – „*pod zámkem hříchu*“ = hříchu a trestu za něj podléhá, propadá.

V. 23. „*pro víru*“ = pro nový řád spásy, jenž měl s Kristem přijíti. – „*byli jsme*“ my židé. – „*věznění*“, střežení, aby byli připravováni zákonem na dobra mesiášská; sice byli by se rozutekli a slíbených dobrodiní nebyli by došli. „*opatrovníkem*“ = paedagogem, jak slul u Řeků a Římanů slušnější otrok, jenž chlapců mu svěřených sice nevyučoval a nevzdělával, avšak střežil jich, držel je na uzdě a vodil je k učiteli. Tak i „zákon“ měl opatrovati Israeliťy, nábožensky nevyspělé, měl je krotiti a dovésti k učiteli – Kristu, od něhož měli dětinně přijmouti jeho nauku, v ni uvěřiti a tou věrou dojíti spásy mesiášské. Srv. Řím. 10, 4.

V. 26. „*všichni*“ my, bývalí židé i vy bývalí pohané. – „*synové Boží*“, kteří již nepodléhají „zákonu“. – Jsou syny Božími v „Kristu“, v Krista vtělení, vštípeni, živí udové jeho duchovního těla.

V. 27. „*v Krista*“ vekřtěni, křtem do něho jakoby ponořeni, vtělení a tak s ním spojení. Srv. Řím. 6, 3nn. To spojení a milostné připodobnění Kristu naznačuje také obrazně „*obléknutí*“ Krista. Srv. Řím. 13, 12, 14; Kol. 3, 9n; Ef. 4, 22-24. (Stavše se účastni Krista slujete právem druží Kristové. Cyril Jerus.)

V. 28. „*jeden*“ nový člověk (Ef. 2, 15) nebo celek, osoba mravní. Spojení s Kristem a v Kristu všech pokřtěných zatlačuje do pozadí všechny rozdíly národnostní, společenské, pohlavní. Srv. 1 Kor. 12, 13; Kol. 3, 11.

V. 29. Pohané věrou stávají se členy (mystického) Krista, *potomka* Abrahamova (v. 16); tím přechází na ně požehnání dané Abrahamovi, stávají se „*dědici*“ oněch

přípovědí, jež byly dány Abrahamovi a jeho *potomstvu*. Křesťané jsou praví Israelité (duchovní Israel) a tím dědici spravedlnosti, plynoucí z víry (*Steinmann*.)

4, 3. *my* = křesťané ze židovstva (sotva i pohanokřesťané); ti byli nezletilí, ti byli pod poručníkem *obřadného zákona Mojžíšského*, ti tomuto zákonu sloužili, ti byli dědici přípovědí daných Abrahamovi. – „*prvopočátky světa*“ jsou složky, ze kterých je svět (vesmír) složen, viditelní tvorové. Israelité jich potřebovali při bohoslužbě stanovené „*zákonem*“. Podle běhu nebeských těles upravovali kalendář, vody užívali k očištěním, zvířat i plodů rostlinných potřebovali k obětem atd. Protože těchto tvorů potřebovali, proto také *na nich záviseli* a jim sloužili, je jaksi ctili, aneb se jich i *báli* jako na př. zvířat „nečistých“. Fariseové nadto věřili za každým viditelným tvorem nějakého „anděla dobrého nebo zlého“ (Viz knihu jubilejí z 1. stol. křesťanského 2, 2. *Rieszler*, *Altjüdisches Schrifttum*, Augsburg 1928, str. 543). Židovské „*počátky vesmíru*“ měly ráz dočasný, byly to prostředky připravující na Krista; judaisté z nich činili samostatný cíl. (Pohané otročili „počátkům“ těm, ježto mnohé z nich pokládali za bohy a jim vzdávali bohocitu). – V. 8-11 hodil by se mnohem lépe za v. 3., za v. 11. pak v. 4.-7 (*Steinmann*).

V. 4n. „*naplně*“ (plnost), když se *naplnila* míra času, když minula lhůta úradkem Božím stanovená (Ef. 1, 10) od věčnosti. – Bůh tím, že poslal svého Syna, abychom se stali dítkami Božími (přijatými za vlastní), prohlásil, že doba nezletilosti (v. 1n) již minula. V. 4. citovali již Otcové na důkaz, že jest Kristus jedna jediná osoba (proti Nestorioví), o dvou přirozenostech (proti Eutychovi) a že měl pravé lidské tělo (proti Valentinovi a proti Docketům). – „*z ženy*“ bez součinnosti muže – Kristus byl *pravý člověk* (ze ženy) i *pravý příslušník* (člen) národa, podléhajícího zákonu a tedy i sám „*podřízený zákonu*“. Viz výše 3, 13. Tím, že se stal podřízeným zákonu, že jej naplnil, že vzal jeho kletbu na sebe, zprostil židy povinnosti „zákon“ zachovávat. Tím, že se *narodil* jako

pravý člověk, dal možnost, aby všichni lidé byli přijati za syny Boží. (Srv. 3, 14). – „*abychom přijati byli za syny*“ = abychom dostali (slíbenou) *adopci*, důstojnost adoptovaných synů.

V. 6. Srv. Řím. 8, 14. – „*Duch Syna Božího*“ = Duch svatý, kterého Kristus byl slíbil (Lk. 1, 2; 16, 7). – Po příkladě Kristově (Mk. 14, 36) židé vzývali Boha aramsky (Abba), pohané řecky (patér) = *Otče*.

V. 7. opakuje bezmála 3, 29.

V. 8. „*tehdy*“, když jste byli ještě pohany. Srv. Dt. 32, 17; 2 Par. 13, 9; 1 Kor. 8, 5; Řím. 1, 23–25; Sk. 14, 15.

V. 9. Srv. 1 Kor. 8, 3; 13, 12b. Bůh „*poznal*“ a uznal Galaty za své syny tím, že je povolal ke křesťanství a ke spáse. – „*Počátky světa*“, t. j. mojžíšský zákon (v. 3) jsou bezmocné a ubohé, ježto nejsou s to, aby dávaly nadpřirozený život (srv. výše 3, 21), slíbená dobrodiní mesiášská; jen předobrazovati je mohla (Kol. 2, 15). Vrátit se k *židovství* bylo by *pověrou* jakou bylo jejich *pohanství*, kdy sloužili také, třebaže jiným „*počátkům světa*“. Viz v. 3.

V. 10. Galaté počali již zaváděti židovský kalendář s posvátnými „*dny*“ (sobotami), měsíci (novoluní, nisan, tišrí), posvátnými dobami (velikonocemi, letnicemi, svátkem stanovým); byli náchylni šetřiti také roků sobotních (7) a jubilejních (50).

V. 12. *Budte nezávislí na zákonu jako já jsem*; neboť i já (žid rodem a farisej) *stal jsem se* nezávislým na zákoně mojžíšském, jako vy jste mu nepodléhali, dokud jste byli pohany. (Jiní jinak.) – Dosud jste mi neublížili, nezarmoutili jste mne, doufám, že se tak nestane ani nyní ani příště. (Srv. však 1, 6; 3, 1). Pavel nepokládá dosavadní oddanost Galatů sobě za věc *osobní*.

V. 13. Kdy „*po prvé*“ Pavel v Galatii kázal a co ho k tomu pohnulo, viz úvod. Srv. Sk. 16, 6; 18, 23. – „*mdloba těla*“, byla nejspíše *nemoc*, snad i rány, pocházející z předchozího namáhání a *pronásledování*, jež nedovolovaly Pavlovi cestovati podle programu, ale zdržely ho v Galatii. O výkladu „*mdloby (slabosti) těla*“ viz Hudec, Apoštol národů v Hlídce 1933, str. 44–47. – Nemoc

bývala pokládána za Boží trest a člověk jí stížený za hříšníka.

V. 14. Ta nemoc byla pro Galaty pokušením, aby Pavlem pohrdli. Doslovně bylo by překládati: „*a pokušením pro vás v mém těle (vězícím) jste nepohrdli, ani jste nevyplivli*“.

V. 15. Kdysi blahořečili Pavlovi, jeho příchodu ke Galatům, evangeliu jeho a účinkům, jež na sobě zakoušeli – a nyní od toho všeho odpadávají – k židovství!

V. 17. „*horlí o vás*“ = ucházejí se o vás, aby vás získali (judaisté) pro své židovství. – „*osamotili*“ ode všech učitelů jinak smýšlejících než oni. – „*horliti o ně*“, a tedy o žádného, kdo by učil jinak. – „*nikoli šlechetně*“, ježto jim nejde o vaši spásu.

V. 18. Kdyby šlo o věc *dobrou*, o šlechetnost Galatů, pro kterou se ucházejí učitelé o jejich přízeň, bylo by toto horlení jen schvalovati.

V. 19. Pavel přirovnává se tu k matce. Mnoho vytrpěl kdysi, aby se Galaté narodili pro křesťanský život; nyní, kdy tvar Kristův v sobě svou náklonností k židujícím učitelům zatemnili, trpí obavami o ně, starostmi, dokud nebudou zase Krista ve svém životě dokonale zrcadlit, zobrazovati, dokud Kristus nenabude zase v jejich smýšlení a jednání pevných „*tvarů*“.

V. 20. Apoštol mluví ke Galatům listem, který bude jim předčítán. List však nikdy nemůže povědět tolik, co by mohl říci Pavel, kdyby k nim mohl promluvit ústně a tak *hlas listu změnit v hlas zvuku*. Apoštol jest na rozpacích, co má psát; nebyl by rozpačitý, kdyby byl u Galatů osobně; věděl by v tom případě, co má říci.

V. 21. Galaté „*slýchali*“ předčítati „*zákon*“ (= tóru), t. j. patero knih mojžíšských a jiné knihy S. z. (1 Kor. 14, 21; Jan 10, 34) při křesťanské bohoslužbě. Srv. 1 Tim. 4, 13; Sk. 15, 21.

V. 22. Gn. 16, 1nn; 21, 1nn. Syn otrokyně byl přirozeně zase otrok, syn paní byl svobodný. Abraham měl ovšem i jiné syny (Gn. 25, 1n), těch však tu Pavel nedbá, ježto význam předobrazný (typický) měli jenom oni dva jmenovaní.

V. 23. Srv. Řím. 4, 18nn; výše (Gal.) 3, 6nn. – *Ismael* předobrazuje všechny ty, kteří posli z Abrahama *podle běžných zákonů přírody*. – Isák posel z Abrahama *záračným působením slova Božího*, jež jej rodičům již odumřelým, Sáře neplodné bylo připovědělo, „*podle ducha*“ (níže v. 29.) Srv. Gn. 17, 16. 19; 18, 10. Proto Isák předobrazuje ty, kteří z Abrahama vzešli „*podle ducha*“, t. j. *věrou*.

V. 24. 1 Kor. 9, 9n; 10, 4. 6. 11; Řím. 5, 12nn; Žid. 9, 24; 1 Petr. 3, 21. Pavel klade tu *Hagaru* proti Sáře v jejich předobrazném významu:

Hagar, otrokyně znamená
S. z. daný v Arabii, v zemi
otroků a vyděděnců. By-
la tedy předobraz *otroc-
tví židovského*.

Sinaj = „*pozemský Jerusa-
lem*“ = židovstvo.

Hagar jest matka židů,
Hagar = matka nevolníků
a vyděděnců.

Sára, paní znamená N. z.
daný v zemi Zaslíbené.
Byla tedy předobraz e-
vangelické *svobody*.

Evangelium v církvi Kristo-
vě, církev křesťanská =
„*nebeský Jerusalem*“.

Sára = matka křesťanů.

Sára = matka svobodných
dítek Božích, dědiců slí-
bených dobrodiní, ze-
jména věčné blaženosti.

V. 25. „*Hagar* jest hora *Sinaj* v Arabii. *Hagar* slula nevolnice; hora *Sinaj* však bývá tak překládána v jazyku jejich země“ (t. j. v arabštině). *Jan Zlatoustý*. – Pavel chce říci: *Agar* jest předobraz mojžíšského zákona; to dokazuje skutečnost, že v arabštině *Agar* = *Sinaj*. (*Steinmann, Rösch*). Podle jiného znění řeckého, podepřeného vážnými starými rukopisy (jehož se drží také *Vulg.*), možné jest počátek v. 25. překládati také: „*Sinaj totiž jest hora v Arabii*“, v těch místech, kde sídlili Arabové vzešli z *Ismaela* (Gn. 21, 21; 25, 18nn), syna otrokyně *Hagary* (Gn. 25, 12nn). Bůh ve své prozřetelnosti uspořádal vše tak, že v zemi „*synů Agařiných*“ (Bar. 3, 23), kteří byli v praotci svém *Ismaelovi* vyloučení z dědictví po *Abrahamovi* – vešel ve smlouvu „*Zákona*“; tak tedy *Starý zákon místem*, na němž vznikl, naznačoval,

že nedává práva na dědictví synů, ale spíše jest otrokům přiměřen (Cornely). – „*Jerusalem (= synagoga) slouží se svými dětmi „zákonu“, jemuž podléhá.*

V. 26. Čekali bychom, že Pavel bude dále psáti takto : „*druhý však zákon (smlouva) z hory Sion (Is. 2, 2nn) plodí k svobodě, a to jest Sára; Sion totiž jest v zemi zaslíbené a odpovídá (= rovná se = srovnává se s) nebeskému Jerusalemu; svobodná však jest (Sára) se svými syny*“. Pavel však tyto myšlenky, jichž se mohli čtenáři snadno dovtípní, pomíjí a přechází hned k protiobrazu (antitypu). Cornely. – O nebeském Jerusalemu srv. Žid. 11, 10; 12, 22; 13, 14; Zjev. 3, 12; 21, 2. 10.

V. 27. Is. 54, 1. Jerusalem, t. j. církev S. z. (= synagoga) byla za doby zajetí babylonského jako manželka bez manžela (= „osamělá“), jako žena bezdětná. Jerusalem nový však, t. j. církev Mesiášova bude míti více dětí, nežli mívala synagoga před zajetím. Viz Gn. 21, 9n. Sára viděla, že Ismael „*si hraje*“ s Isákem. Slovem „*hráti si*“ jest buď zastřeno, že Ismael si z Isáka tropil žerty, posmíval se mu, nebo s ním hrál, až by tím byla porušena Isákova pohlavní čistota (Srv. Gn. 26, 8; 39, 14. 17). BČ I 79. Židovská tradice ví o tom „*pronásledování*“ mnohem více.

5, 1. „*Stůjte*“ ve svobodě. Srv. Sk. 15, 10.

V. 2. „*já*“, apoštol od Boha poslaný. Zachovávati obřady S. z., jež v předobrazu předpovídaly, že Kristus přijde, bylo by vyznávati, že ještě nepřišel, bylo by tedy Krista zapíratí, takže by jim Kristus nic neprospěl.

V. 3. Židující štváči, kteří ani sami *celý* S. z. nezachovávali, zdá se, žádali od pohanokřestanů jen něco ze zákona, zejména *obřízku*. Proti tomu Pavel zdůrazňuje, že ten, kdo se dá obřezati, nesmí si ze zákona vybíratí, co by se mu zamlouvalo nebo nezamlouvalo, ale že jest vázán *celý* zákon zachovávatí, což povede jen k rozmnožení přestupků a hříchů. Viz výše 3, 10. 12.

V. 4. Pavel slovy „*odloučení jste*“ živě líčí to, co by se stalo, kdyby Galaté skutečně přijali mojžíšský zákon. – Odloučili by se od Krista a ztratili ono *milostné* spojení s ním, jehož dosáhli na křtu (Jan 15, 4n).

V. 5. „naděje“ = dědictví věčné v nebesích, na něž pro zásluhy Kristovy mají nárok „spravedliví“. – „Duch“ svatý působí v nás víru i naději. Duch sv. nám daný jest první záloha „naděje spravedlivých“. Srov. Řím. 8, 23; 2 Kor. 1, 22; 5, 5; Ef. 1, 14. Srv. níže 6, 15; 1 Kor. 7, 19. – „V Kristu J.“ = v těch, kteří jsou Kristovi (*Tom. Akv.*) a kteří tedy skrze Ducha . . . očekávají věčnou blaženost (*Cornely*). Srv. Jak. 2, 19; 6, 15.

V. 7. „Běželi“ na závodisti náboženskomravního života k metě – odměně. Srv. výše 3, 1; 1 Kor. 9, 24. – „pravdy“ evangelické, zejména o tom, jak lze člověku dojíti spravedlnosti.

V. 8. Židující svědkové „přemluvili“ Galaty, že „pravdy neposlouchají“; Galaté se dali částečně „přemluvit“, ale to jejich „přemluvení“, jež pomalu se stává jejich „přesvědčením“, není z Boha.

V. 9. Srv. 1 Kor. 5, 6; Mt. 13, 33. – Budou-li Galaté šetřiti židovského kalendáře (4, 10), brzy odpadnou k židovství celému.

V. 10. „jinak“ nežli já smýšlím o judaistech. – „v Pánu“ jenž zajisté vzbudí neb zachová v Galatech to smýšlení. Řím. 14, 14; Fil. 2, 24.

V. 11. Srv. výše 1, 10; 1 Thes. 2, 14nn. Pavel odpovídá svým protivníkům, kteří tvrdili, že on sám připouští, aby křesťané z pohanstva dali se dodatečně obřezati. Pavel chce říci: Kdybych byl tuto obřízku (a případně jiné obřadné předpisy mojžíšské) dovolil, nebyli by mne židé tolik pronásledovali a nehoršili by se nad křížem, t. j. nad mou naukou, že kříž Kristův vymohl křesťanům svobodu od „zákona“ (1 Kor. 1, 23). Protivníci Pavlovi dovolávali se asi jeho praxe, že totiž „obřezal“ Timoteje, jenž byl po otci pohan (Sk. 16, 3). Pavel učinil tak proto, že ho chtěl použít k hlásání evangelia mezi židy, kteří by však nebyli dopustili, aby „neobřezanec“ vstupoval do jejich synagogy a tam kázal. Pavel se mohl takto přizpůsobiti k židovským požadavkům, protože tamní křesťané nepokládali obřízku za věc ke spasení potřebnou. Kdyby ji byli měli za věc závaznou, nebyl by se mohl k tomuto dogmaticky bludnému ná-

zoru pozitivně přizpůsobiti! – „*ještě*“ jako jsem ji kázal před svým obratem (výše 1, 14).

V. 12. „*vyřezati*“, vyklestiti. Peprný úštěpek. Dnes bychom řekli: Chcete-li se dáti obřezati a tím přijmouti židovství, dejte se raději hned vyklestit a tím vrátit se do pohanství (jehož kněží v Pissinu, tedy v Galatii se zbavovali mužské síly plodivé, obětující ji bohyni Kybele).

V. 13. Řím. 6, 15nn. Křesťané jsou osvobozeni od Mojžíšského zákona *obřadného* nikoli však *mravního*, jenž jest v podstatě zákon přirozený. Křesťanská svoboda jest omezena a vymezena láskou k bližnímu, jež ovšem předpokládá lásku k Bohu (= desatero).

V. 14. „*Bližním*“ jest podle 6, 10. *každý, popředně souvěrec*; ne tedy, jak farisejský výklad Písma tvrdil – *jen soukmenovec*.

V. 15. Stoupenci evangelické svobody *přeli se* s přívrženci židujících odpůrců. Spor zašel (neb aspoň *mohl* zajíti) na úkor bliženské lásky příliš daleko, zvrhl se ve vášnivé nevražení, strany se štípaly, hryzly. Pavel peprným úštěpkem je varuje, aby láska mezi nimi vůbec nezanikla. Jako může člověk člověka „*snísti*“ láskou, tak i nenávisť. *Duch* je tu buď *Duch svatý*, nebo *vyšší*, stránka člověková, vedená Duchem svatým, které jest ustavičně zápasiti s nižší stránkou lidské bytosti, hříchem porušenou a zlému náchylnou, kterou tu Pavel nazývá „*tělem*“. Neznamená zde tedy „*duch*“ duši a „*tělo*“ druhou složku člověkovu ve běžném významu těch slov.

V. 18. „*pod zákonem*“ = v otroctví zákona. Kdo nabyl křtem Ducha sv., stal se *svobodným* dítkem Božím. Srv. Řím. 8, 14. Kdo se dává vésti Duchem sv., nemusí se báti *hrozeb a kleteb* zákona.

V. 19–21. Seznam hříchů jako 1 Kor. 5, 10n; 6, 9n; 2 Kor. 12, 20n; Řím. 1, 29–31; Kol. 3, 5. 8; Ef. 4, 31; 5, 3. 5; 1 Tim. 1, 9n; 2 Tim. 3, 2–5. Pavel uvádí 1. hříchy proti cudnosti, 2. proti úctě k Bohu, 3. proti lásce k bližnímu, 4. hříchy nestřídmosti.

V. 22n. podávají *seznam ctností*. Takové rejstříky ctností

(a nectností) byly za časů Pavlových oblíbeným tvarem v tehdejší literatuře, v řečnictví i vyučování. – Křesťan je strom, v němž proudí míza posvěcující milosti, a jemuž Duch sv. dává růsti, kvěsti a nésti „ovoce“. Zde vypočítané plody lze roztržiti ve tři skupiny: první má na zřeteli Boha, druhá bližního, třetí sebe samého.

V. 23b. Toho, kdo činí věci ve vv. 22. 23a vypočítané, žádný zákon (ani mojžíšský) nemůže obviňovati, tomu nemůže hroziti ani klnouti. Srv. Řím. 8, 31–34; Kol. 2, 14.

V. 24. Pokřtění jsou *majetek Kristův*; křtem umrtvili v sobě nižší stránku své bytosti. Viz výše 2, 19nn; Řím. 6, 1nn; 7, 1nn; 8, 1nn. Na křtu dostali jsme *od Ducha sv.* život; dlužno jednati *podle* a v tom *Duchu*.

6, 1. Pavel má snad na mysli *slabé* křesťany, kteří nadržující judaistům zašli příliš daleko. – „*duchovní*“, kteří se dávají vésti Duchem sv. (výše 5, 25) a tedy *silnější*. Srv. 1 Thes. 5, 14; 2 Thes. 3, 15; 1 Kor. 2, 1.

V. 2. Člověk člověku bývá leccčím na obtíž, *obtížným*. Takovou obtíží (= „*břemenem*“) jest křesťanu silnějšímu, duchovnímu (v. 1.) také slabost jako souvěrce, náchylného popřáti sluchu židujícím svůdcům – „*zákon Kristův*“ = z. lásky (výše 5, 14).

V. 3. Viz podobenství o fariseovi a publikánovi. Lk. 18, 9–14.

V. 4n. Kdo poctivě zpytuje „*své skutky*“, shledá, že nemá čím by se mohl chlubití druhému, aby jeho chloubba byla uznána za odůvodněnou. Chce-li, může se chlubití sám před sebou, ale pak sklame sám sebe (v. 3)! Sebeklam mu nic neprospěje, protože „*břímě*“ svých hříchů ponese na soud, kde bude rozhodovati neomylný Soudce. Jiní jinak.

V. 6. zdůrazňuje právo křesťanského učitele (kaza-tele) na hmotnou odměnu, na výživu. Srv. Thes. 3, 9; 1 Kor. 9, 4–14; 2 Kor. 11, 7n; Fil. 4, 10nn; 1 Tím. 5, 17.

V. 7. Zdá se, že někteří Galaté příliš *skrbli*, když měli dávat ze svého majetku učitelům (v. 6.), když měli přispívati na Pavlovy sbírky pro chudé (výše 2,

10; 1 Kor. 16, 1) i jindy a že svou uzavřenost omlouvali všelijakými jalovými *vytáčkami*, které jaksi upírali vševědoucnost Boží a proto se Bohu jaksi „*posmívali*“.

V. 8. Pavel doporučuje podobně štědrost Korintským (2 Kor. 9, 6. 10). Nezáleží jenom na tom, *co* člověk zasívá (dobré-li símě či koukol), nýbrž také na tom, *jaké* půdě (viz výše 5, 16) svěruje svá semena.

V. 9. „*svým časem*“ – až přijde Pán k soudu.

V. 10. „*souvěrcům*“ = „*domácím víry*“ (Srv. Ef. 2, 19), kteří mají v církvi Kristově společný *dům, domov, rodinu*. (1 Tim. 3, 15.)

V. 11. Dosud Pavel písaři diktoval a ten psal. Závěrek připsal Pavel vlastní rukou. Většími písmeny, aby dodal většího důrazu tomu, co sám napsal.

V. 12. „*pro kříž*“ = pro nauku o smrti Kristově a jejích účincích. (Osvobození od „*zákona*“.)

V. 13. Židující svůdcové chtějí si zachovati výhody, jež kynou židům; ježto však nemohou dokázati zachováním zákona, že skutečně židi jsou, pokoušejí se o ten důkaz získáváním četných stoupenců. (*Cornely*).

V. 13n. „*Budiž mne daleko*“ = Odstup ode mne = *Chrániž mne Bůh, abych se honosil*. – Srv. 1 Kor. 2, 2; 2 Kor. 4, 8nn; Sk. 13, 27nn, 38n. 50; 14, 5. 18. – „*skrze nějž*“ = kříž, nástroj vykoupení a křestanské svobody. (Nebo „*skrze něhož*“ = Krista ukřižovaného). – Je-li Pavlovi ukřižován „*svět*“, jsou pro něho mrtvy také „*počátky světa*“, t. j. obřízka a obřadnictví mojžíšské (Viz výše 4, 3. 9; srv. čím se chtějí chlubití judaisté; srv. i níže v. 15.)

V. 15. začíná podle četných rukopisů také Vulg. slovy: „*V Kristu Ježíši*“ – „*nové stvoření*“ = člověk na křtu povýšený do řádu nadpřirozeného. Výše 3, 27; 2 Kor. 5, 17; Řím. 6, 3nn.

V. 16. „*pravidlo*“ vyslovené v. 15. – *Israel Boží* = duchovní, pravý lid Boží, majetek jeho; proti tomu Israel podle těla (1 Kor. 10, 18) = národ a církve S. z., jež dohrála svou úlohu. – „*pokoj a milosrdenství*“ jako 1 Tim. 1, 2.

V. 17. „*nesnáze*“, jaké jste mi způsobili tentokráte svým sklonem k židovství, jakož i tím, že jste mě podezřívali

z nekalých úmyslů. – „jízvy“ zřetelné zbytky a stopy na těle Pavlově po bičování a kamenování. Srv. 2 Kor. 11, 23nn; Sk. 13, 50; 14, 5. 19; 16, 22nn. 33; 17, 5nn; 1 Thes. 1, 6; 2, 2; 3, 7. Na Východě vpalovali otrokům znamení, podle kterých bylo poznati komu náleží (podobně jako bývá dosud dobytek, na př. ovce, označován kterému kmeni patří). Pavel jest věrný, oddaný služebník Ježíše Krista, Ukřižovaného; jest pravý apoštol, jenž mluví jen pravdu a nezasluhuje toho, aby mu byly číněny podobné obtíže („*nesnáze*“).

V. 18. „*s duchem vaším*“, s vyšší stránkou vaší lidské bytosti, aby ovládala stránku nižší, „*tělo*“. Viz výše 5, 15.

OBSAH

Tabelka chronologie života sv. Pavla	5
1 a 2 Thes Úvod	7
1 Thes Překlad	15
1 Thes Výklad	25
2 Thes Překlad	31
2 Thes Výklad	37
Gal Úvod	41
Gal Překlad	51
Gal Výklad	64

D O S O L U N Ě A D O G A L A T I E

Dva listy svatého Pavla Thessaloničanům

a jeden list Galatům

Podle originálu přeložil a stručně vyložil

DR. JAN HEJČL

Vydaly

sestry dominikánky v Řepčíně

Vytiskly

Lidové závody tiskařské a nakladatelské

v Olomouci